

woordenschat

de basis van leren

Wat is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een peil te brengen wat leidt tot het beter begrijpen van de stof, waardoor er betere resultaten bereikt worden?

*Anna-Petra Wingens
Studentnummer: 2066602*

*Master Special Education Needs (M SEN)
Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
Leerroute: Ib opleiding IB 2
Fontys 's- Hertogenbosch
Begeleid door: Mevrouw T. van Alphen
juni 2011*

Inhoud

▪ Inhoudsopgave	blz. 2
▪ Samenvatting	blz. 4
▪ Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling	blz. 5
1.2 De context	blz. 5
1.3 De aanleiding	blz. 5
1.4 De relevantie	blz. 6
1.5 Het doel in het onderzoek	blz. 6
1.6 De onderzoeksvraag	blz. 7
1.7 De deelvragen	blz. 7
1.8 Het doel van het onderzoek	blz. 7
▪ Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	blz. 8
2.2 Wat is taalachterstand	blz. 8
2.3 De betekenis van het woord woordenschat	blz. 9
2.4 Uitspraken van enkele wetenschappers	blz. 9
2.5 De Total Physical Approach	blz. 13
2.6 De werking van de hersenen	blz. 13
2.7 Kwaliteitsproblemen	blz. 14
2.8 De rol van de leerkracht	blz. 15
2.9 Woordenschatroutines in het onderwijs	blz. 16
2.10 De Pilots Taalbeleid Onderwijsachterstanden	blz. 18
2.11 Woordenschat LOVS toetsen	blz. 19
2.12 Kansen en een grafisch model	blz. 19
▪ Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	blz. 21
3.2 Inleiding	blz. 21
3.3 De onderzoeksvorm	blz. 22
3.4 Onderzoeksinstrumenten	blz. 22
3.5 Data analyse	blz. 25
3.6 Verantwoording van triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	blz. 26
3.7 Ethische aspecten	blz. 27
3.8 Terugblik	blz. 27

▪ Hoofdstuk 4:	blz. 28
Data presentatie en analyse van deze onderzoeksgegevens	
4.2 Inleiding	blz. 28
4.3 Presentatie data en analyse van de resultaten	blz. 29
4.4 De taalmethode	blz. 45
4.5 Terugblik	blz. 45
▪ Hoofdstuk 5:	blz. 46
Antwoorden op de onderzoeksvraag en conclusies	
5.2 Inleiding	blz. 46
5.3 Antwoorden en conclusies op de onderzoeksvragen en ondersteuning van literatuur	blz. 46
5.4 Samenvatting conclusies	blz. 49
5.5 Validiteit	blz. 50
5.6 Terugblik	blz. 50
▪ Hoofdstuk 6:	blz. 52
Evaluatie / Reflectie op eigen handelen	
6.2 Inleiding	blz. 52
6.3 Evaluatie op het proces en reflectie op eigen handelen	blz. 52
6.4 Aanbevelingen	blz. 55
▪ Actieplan / aanbevelingen	blz. 56
▪ Nawoord	blz. 57
▪ Literatuur	blz. 58
▪ Bijlagen	blz. 60
1. Woordparachute	blz. 60
2. Enquêtevragen	blz. 61
3. Observatieformulier	blz. 62
4. Interviewvragen volgens de 7stappendans van Cauffman	blz. 63

Samenvatting

“Woordenschat is de basis van leren.”

De woordenschatontwikkeling van bijna alle leerlingen op de basisschoolschool waar het onderzoek plaats heeft gevonden, heeft een achterstand. In dit praktijkonderzoek werd onderzocht wat mogelijk gedaan kan worden om de woordenschat van de leerlingen te verbeteren. Tevens is onderzocht wat de leerkrachten op onze school nodig hebben om de woordenschat van de leerlingen dusdanig te vergroten dat er daardoor zichtbaar betere resultaten geboekt worden.

Een beperkte woordenschat heeft invloed op het leren van de kinderen en heeft effect op het hele onderwijs op deze school. De school staat in een aandachtswijk. De populatie van de school bestaat uit 40% allochtone leerlingen en 60% autochtone leerlingen.

In dit onderzoek is met harde cijfers van de toetsuitslagen de stijging nog niet voldoende zichtbaar gemaakt. Dit heeft immers een langere periode nodig om de verbetering zichtbaar te maken. Is de stijging die in de grafieken te lezen valt een toevallige fluctuatie of al een eerste aanzet?

Het onderzoek is volgens plan verlopen en de onderzoeksvraag is beantwoord.

Ik heb in kaart kunnen brengen wat de leerkrachten van de school nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven. Daarnaast zijn middenmetingen van de Cito scores duidelijk weergegeven om de trend van de verwachte stijging zichtbaar te maken.

Er is een verantwoorde keuze voor een nieuwe taalmethode gemaakt.

De vervolgstappen zijn geformuleerd en in een tijdspad weergegeven.

Het onderzoek heeft ruimschoots aan mijn verwachtingen voldaan.

Hoofdstuk 1

Aanleiding en probleemstelling

“Woordenschat is de basis van leren.” Vernooy (2008)

1.1. Wat komt ter sprake

In dit hoofdstuk ga ik in de volgende paragrafen in op de aanleiding van dit onderzoek en de onderzoeksvraag.

1.2 De context

1.3 De aanleiding

1.4 De relevantie

1.5 Het doel in het onderzoek

1.6 De onderzoeksvraag

1.7 De deelvragen

1.8 Het doel van het onderzoek

1.2. Context

Dit praktijkonderzoek is verricht in het kader van mijn studie Master Special Education Needs, leerroute Intern Begeleider, aan Fontys Hogescholen 's-Hertogenbosch.

Ik werk al heel erg lang in het basisonderwijs en sinds 2000 op een leuke, inspirerende basisschool in een grote stad. Een school waar de leerlingen zich in een veilige omgeving optimaal kunnen ontwikkelen. Een school waar ook ik mij op een fijne manier nog steeds kan ontwikkelen. De keuze om in 2004 intern begeleider te worden is de beste keuze ooit. Voor mij is het belangrijk dat de kinderen en collega's in een veilige omgeving functioneren zodat iedereen optimaal kan leren. Ik wil graag door mijn open houding en betrokkenheid hier een bijdrage aan leveren.

1.3. Aanleiding

De school staat in een aandachtswijk en telt 220 leerlingen. De populatie van de school bestaat uit 40% allochtone leerlingen en 60% autochtone leerlingen. Onze leerlingen scoren op de Cito- en methodegebonden toetsen woordenschat blijvend laag. In de middenbouw (groep 3-4-5) scoort $\pm 63\%$ van de leerlingen een onvoldoende. Dit is zichtbaar in het leerlingvolgsysteem, doordat deze leerlingen een D of E score laten zien. (tabel 1)

Toch mag het feit dat onze school in een aandachtswijk staat hiervoor geen excuus zijn. Omdat wij ons terdege bewust zijn van de zorg mbt woordenschatontwikkeling van onze leerlingen heeft de school al verschillende activiteiten ondernomen. De schakelklas is in 2004 op onze school in groep 2 gestart. Er zijn cursussen door het team gevolgd m.b.t. woordenschatontwikkeling. In het kader van VVE hebben het kinderdagverblijf en de peuterspeelzaal zich aangesloten bij themaoverleg van de groepen 1 en 2. Er is een eigen schoolbibliotheek. Iedere groepsleerkracht besteedt extra aandacht aan een uitnodigende leeshoek. Dit alles heeft niet geleid tot voldoende vooruitgang.

1.4. Relevantie

Ik ben ervan overtuigd dat, wanneer wij onze aandacht nóg meer focussen op ons woordenschatonderwijs, wij over de hele linie tot betere resultaten kunnen komen, dat de kinderen en collega's er nog meer uit kunnen en zullen halen. Als IB-er kan ik hierbij een begeleidende en stimulerende rol aannemen door o.a. inzichtelijk te maken hoe de beginsituatie eruit ziet en hoe we vervolgstappen kunnen gaan nemen. Ik wil mijn handelingsverlegenheid omzetten in het handelingsbekwaam worden in het zoeken en aanbieden van gestructureerd, geïntegreerd en gedifferentieerd woordenschatonderwijs. Ook wil ik mijn kennis vergroten en mij verder verdiepen in de theorie met betrekking tot woordenschatonderwijs. Tijdens de periode dat dit onderzoek plaatsvindt beraadt de school zich over een nieuwe taalmethode. Ik zal tijdens dit onderzoek het onderdeel woordenschat uit de methodes beoordelen en de verantwoording van de keuze van de aangeschafte methode beschrijven.

1.5. Het doel in het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om proberen vast te stellen wat de leerkrachten van onze school nodig hebben om het niveau van de woordenschat van de leerlingen op een peil te brengen wat ertoe leidt dat de leerlingen de stof beter zullen begrijpen en uiteindelijk de resultaten mbt woordenschat, maar ook op andere gebieden omhoog gaan.

1.6. De onderzoeksvraag

Dit heeft geleid tot de onderzoeksvraag:

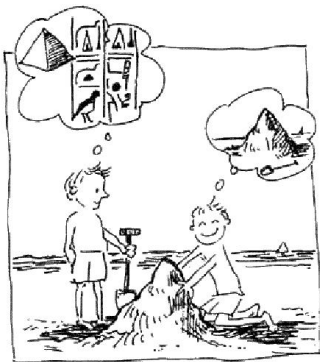
Wat is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een peil te brengen wat leidt tot het beter begrijpen van de stof, waardoor er betere resultaten bereikt worden?

1.7. De deelvragen

Om tot het antwoord van bovenstaande onderzoeksvraag te komen heb ik de onderstaande deelvragen geformuleerd:

1. Wat lees ik uit de gegevens van het leerlingvolgsysteem? Wat betekent dit? Hoe kan ik dit verwoorden naar een stimulans voor de leerkrachten?
2. Ik wil weten wat de leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven.
3. Wat is van belang bij de keuze van de taalmethode mbt woordenschat?

1.8. Het doel van het onderzoek

Als het onderzoek volgens plan verloopt dan is aan het eind van het onderzoek mijn onderzoeksvraag beantwoord. Het is helder wat de leerkrachten op onze school nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te geven. De resultaten zullen langzaam stijgen. Daarnaast hoop ik te bereiken dat de leerkrachten beseffen dat zij ertoe doen. Dat een eenduidige aanpak en een doorlopende lijn mbt woordenschatonderwijs zichtbaar wordt door de hele school.

Hoofdstuk 2

Theoretisch kader

2.1. Wat komt ter sprake

In dit hoofdstuk ga ik in de volgende paragrafen in op verschillende aspecten van woordenschatontwikkeling.

- 2.2 Wat is taalachterstand
- 2.3 De betekenis van het woord woordenschat
- 2.4 Uitspraken van enkele wetenschappers
- 2.5 De Total Physical Approach
- 2.6 De werking van de hersenen
- 2.7 De rol van de leerkracht
- 2.8 Woordenschatroutines in het onderwijs
- 2.9 Kwaliteitsproblemen
- 2.10 De Pilots Taalbeleid Onderwijsachterstanden
- 2.11 Woordenschat LOVS toetsen
- 2.12 Kansen en een grafisch model

2.2. Wat is dat nu, taalachterstand?

Taalachterstand wordt zo genoemd als mensen bij het spreken, lezen en schrijven van een andere taal dan hun moedertaal moeilijkheden ondervinden. Dit komt voornamelijk voor bij nieuwe immigrantengroepen, maar ook binnen de autochtone bevolking zijn er bepaalde groepen te vinden die anders met hun taal omgaan dan men gebruikelijk doet. Als je een zogenoemde 'taalachterstand' hebt, betekent het niet dat je geen enkele taal goed spreekt. Het gaat in dit geval om het Nederlands. Allochtone jongeren met een taalachterstand spreken vaak wel één taal goed. Dat is meestal de taal van hun ouders. Die taal beheersen ze goed, bij lezen, spreken en schrijven. De vraag is of je daarom niet beter kunt spreken van 'taalverschillen' in plaats van taalachterstanden. Via taalvormingentaaldrukken.nl (dec. 2010)

2.3. *De betekenis van het woord woordenschat*

De vrije encyclopedie Wikipedia omschrijft het woord woordenschat als volgt: “Een woordenschat, lexicon of vocabulaire is de verzameling woorden die een taal of persoon rijk is”. Wikipedia (2001) dec. 2010

Op onze school is de verzameling woorden die een leerling rijk is, heel verschillend en meestal minimaal. Veel kinderen van onze school verkeren in een taalarme thuissituatie. Onze populatie bestaat uit 40% anderstalige kinderen. We weten dat deze kinderen de basisschool binnen kunnen komen met een uiterst kleine woordenschat, soms is die maar tussen de 50 en de 100 woorden groot, terwijl het minimum om de leerkracht te kunnen volgen rond de 1000 worden ligt.

We zien dat sociaal zwakke ouders bij gebrek aan belangstelling of middelen, hun kinderen maar een beperkte variatie aan ervaringen bieden. Omdat de ouders vaak zelf matig taalvaardig zijn, communiceren ze bovendien weinig met hun kinderen over die ervaringen. Veel ouders lezen niet voor, ze hebben weinig of geen boeken in huis, er worden weinig gezelschapsspelletjes gedaan. Het kind uit een sociaal zwak milieu komt veel minder beslagen ten ijs, met alle gevolgen van dien, zeker als het onderwijs hier geen rekening mee houdt! De LOVS toets TvK voor groep 1 die in januari wordt afgenomen, wijst uit dat de kinderen een zeer zwakke woordenschat bezitten.

Als je spreekt over woordenschat dan is het naar mijn mening onze plicht om er voor onze leerlingen ook een schat van te maken. De route op de schatkaart met de verschillende aanwijzingen wil ik graag markeren als de gevonden kansen onderweg naar het zoeken van de schat!

2.4. *Wat zeggen enkele wetenschappers*

Wat zeggen wetenschappers over woordenschat? Hieronder enkele uitspraken.

- Snow (2002)

De woordenschat in de kleutergroepen voorspelt het begrijpend lezen halverwege de basisschool! Een adequate vroege woordenschat is zeer belangrijk voor de leesresultaten later. (Perspectief van woordenschat op begrijpend lezen)

Ik vind het een goede ontwikkeling dat de term NT2 kinderen, kinderen die Nederlands als tweede taal leren, is veranderd in taalzwakke kinderen. Dit heeft te maken met tweede en derde generatie kinderen afkomstig van allochtone ouders. Ook de Taaltoets Allochtone Kinderen is veranderd in de Taaltoets Alle Kleuters. Door deze bewoording wordt een grotere groep kinderen omvat. In mijn visie heeft woordenschatonderwijs geen kleur. Elk kind verdient een goede woordenschat te bezitten en verdient het om in een rijke, uitdagende taalomgeving te verkeren. Bijna al onze leerlingen komen de school binnen met een arme woordenschat, waaronder ook de autochtone kinderen. De schakelklas zien we als een belangrijk instrument binnen onze school om op een preventieve manier taalachterstanden bij onze kleuters aan te pakken. In de schakelklas krijgen de (geselecteerde) kinderen van groep 1-2 een extra rijke taalomgeving aangeboden. De NT2 leerkracht staat voor de groep en biedt een schat aan woordenschatverrijking aan de leerlingen. Toch is dit nog niet voldoende. Om nóg meer structuur aan te brengen in het aanbieden van taal aan de leerlingen van groep 1 en 2, is vorig schooljaar gekozen voor de methode Kleuterplein. Lang heb ik de mening gehad dat een leerkracht in de onderbouw de leerlingen voldoende woordenschat aanbiedt door de manier waarop er gewerkt werd. Als van origine kleuterleidster in hart en nieren, besef ik dat afgestudeerde PABO-studenten niet voldoende kennis in huis hebben over het jonge kind en dan bedoel ik vooral de kleuter. De aanschaf van de methode is een goede beslissing en is een goede ondersteuning voor het onderwijs in onze groepen 1 en 2. Ik ben van mening dat het de woordenschatontwikkeling van de kleuters ten goede zal komen en ervoor zal zorgen dat de kinderen ook wat betreft woordenschat, sterker de middenbouw instromen.

- Hirsch (2006)

- *‘Het leren van het alfabetisch principe is cruciaal voor het leren lezen en schrijven, maar een adequate woordenschat is dat ook’.*

Hierbij verwijs ik naar bovenstaande tekst over het belang van de schakelklas. Daarnaast merken we dat het gemis aan woordenschat in groep 3 merkbaar is. Natuurlijk lezen we dit in de uitslag van de LOVS woordenschattoets, maar ook gedurende de dag tijdens het geven van de lessen.

De methode- en boekentaal is voor de leerlingen een grote verandering en de leerkrachten ervaren dat zij veel moeten herhalen en uitleggen. Dit remt het tempo af. De honger naar leren, lezen en schrijven remt het enthousiasme van de leerlingen gelukkig niet!

Beginnende lezers hebben vaak veel moeite met het lezen van woorden die niet tot hun woordenschat behoren. Woordenschat heeft alles te maken met het betekenis verlenen van de lezer aan de tekst. Bij een onvoldoende woordenschat komt dit betekenis verlenen in de knel. De lezer begrijpt dan niet meer zo goed wat hij leest.

Vernooy (2008) geeft aan dat woordenschat verwijst naar de woorden die we moeten kennen om effectief met anderen te kunnen communiceren. Als beginnende lezers woorden die ze moeten decoderen kennen, hebben ze profijt van hun woordenschat.

o Stanovich (2011)

Als kinderen meer dan vijf procent van de woorden in een tekst niet kennen, hebben zij moeite om de tekst te begrijpen. Een geringe woordenschat leidt tot vermijdingsgedrag bij lezen, het Matteüseffect treedt op, minder kennis van woorden, minder zin in woordleren en lezen, de cirkel is rond.

o Marzano (2008-2009- 2010)

Op onze school werken we veel met de theorie uit “Wat werkt op school”, (2008) en “Wat werkt in de klas”, (2009) van Marzano. Ook het laatst verschenen boek: “Wat werkt, pedagogisch handelen en klassenmanagement”. (2010) is aangeschaft. In het boek “Wat werkt op school” geeft Marzano een overzicht van wat een school kan doen om de leerresultaten van leerlingen op een hoger niveau te krijgen.

In het boek wat werkt in de klas wordt dieper ingegaan op het gebruik van didactische strategieën waarvan aangetoond is dat ze werkelijk effect hebben op de resultaten van leerlingen. Wat ik heel belangrijk vind in dit boek is dat de factoren die van invloed zijn op het leren van het kind, te vinden zijn op het niveau van de leerling: motivatie, thuissituatie en achtergrondkennis, op het niveau van de school en op het niveau van de leraar. Vervolgens blijkt dat wat de leraar doet het meest doorslaggevend is! Dat speelt op drie terreinen:

- 1.de door de leraar didactische aanpak is bepalend voor de leerresultaten.
- 2.het pedagogisch handelen van de leraar en zijn/haar klassenmanagement legt een basis van structuur en zekerheid waaruit er geleerd kan worden.
- 3.het herontwerpen en sturing geven aan de leerprocessen van de leerlingen in de klas laat het onderwijs passen bij deze groep en deze leerlingen.

Marzano zegt in dit boek dat deze drie terreinen waarop een leraar effect heeft op het leren, elk evenveel invloed hebben. In het boek wordt ook gesproken over een krachtig effect van

leren: het in gedachten genereren van beelden die horen bij het ontvangen van informatie en het creëren van non-verbale representaties voor die informatie. Hierbij denk ik aan een van de routines, het maken van woordvelden. In het boek worden veel voorbeelden besproken van superschema's, ofwel grafische organisatiemodellen. Deze modellen zorgen voor de combinatie van de linguïstische en niet-linguïstische vorm. Ik ben overtuigd van deze krachtige vorm van leren. Door meer gebruik te maken van deze werkvorm, "het in gedachten genereren, maar dan vooral met de belangrijke toevoeging, het bespreken van deze gedachten, deze schema's en het visualiseren van die schema's", zie ik hier voor onze school een grote kans om de woordenschatontwikkeling van onze leerlingen te verbeteren. De vele mogelijkheden die hierbij aangegeven worden, zorgen voor een steeds weer spannend maar duidelijk en gestructureerd aanbod.

Ook in eerder genoemde het boek "Op woordenjacht" J.Duerings, B.van der Linden, U.Schuurs en H.Strating (2011) wordt de theorie van de linguïstische en niet-linguïstische vorm, de visuele kant van Marzano e.a., (2008) aangehaald. Ook hier wordt gesproken over de diepere verwerking door de leerling door actief bezig te zijn met de stof. Aandacht voor het herkennen van overeenkomsten en verschillen heeft volgens Marzano (2009) ook een positief effect op de leerprestaties van kinderen.

2.5.. De Total Physical Approach

Het blijkt dat we dingen het beste onthouden als we verschillende zintuigen aanspreken. De Total Physical Approach (een aanpak voor tweede taalleerders) is hierop gebaseerd: De leerling luistert en spreekt niet alleen, maar voert ook handelingen uit. 'Op Woordenjacht' (2011 p.56). Dit zie je op onze school vooral terug in de groepen 1 en 2 en dan nog meer specifiek in de schakelklas omdat deze leerkracht zich daarin gespecialiseerd heeft. Zij probeert door rolmodel te zijn dit door de hele kleuterbouw in te voeren. Vanaf groep 3 is dit zintuiglijke proces veel minder aan de orde. Na het gemaakte woordveld worden de woorden natuurlijk wel steeds opnieuw opgepakt, maar de vele mogelijkheden die er zijn om de woorden te consolideren zijn bij de leerkrachten te weinig bekend. Het gevoel dat er te weinig tijd voor is speelt ook een grote rol.

2.6. De werking van de hersenen

De hele dag door krijgen onze hersenen een flinke stroom van informatie te verwerken. Deze informatie komt binnen via onze zintuigen. De hersenen zijn in staat om door filtering

(onbewust) aan bepaalde prikkels wel aandacht te geven en aan andere niet.

Zodra ons iets emotioneel raakt, of betekenis voor ons heeft, richten we onze aandacht op deze prikkels en gebeurt er iets met de binnengekomen informatie. Hyerle & Yeager, 2007
 “Op Woordenjacht” (2011 p.53)

Nu weten we meteen waarom een rijke leeromgeving zo belangrijk is: hoe meer een kind geraakt wordt door de omgeving, dus hoe meer een kind betrokken is, hoe meer het kind leert. Daarom is het belang van het activeren van voorkennis zo groot, De leerling raakt hierdoor emotioneel betrokken en daardoor beklijft nieuwe kennis beter.

Op onze school hechten we enorm veel waarde aan betrokkenheid van leerlingen. Toch zijn we afgestapt van het werken in thema's, omdat de leerkrachten het gevoel hebben dat de methode in de knel komt. Bovendien vinden de leerkrachten dat de thema's die in de methode aan bod komen de leerlingen voldoende betrokken kunnen maken.

We werken op onze school nog met gemiddeld drie thema's per jaar schoolbreed.

Tijdens deze themaweken zie je wel een grotere betrokkenheid bij de leerlingen, maar ook bij de leerkrachten. Het heeft een positieve werking op elkaar. Ik vind het jammer dat we het werken in thema's hebben verminderd, juist omdat die betrokkenheid zo belangrijk is en ik zie wat er gebeurt op school tijdens de themaweken. Er heerst een actievere, meer sprankelende sfeer op school en dat kan alleen maar ten goede komen aan de ontwikkeling van onze leerlingen.

2.7. Kwaliteitsproblemen

De inschatting voor de leesproblemen in Nederland is, dat de 25 % zwakke lezers bijna volledig aan kwaliteitsproblemen toegeschreven moet worden. Bij kwaliteitsproblemen moeten we denken aan problemen die te maken hebben met de kwaliteit van de aanpak van het woordenschatonderwijs. Er worden bijvoorbeeld geen concrete doelen gesteld, er is geen doorgaande lijn, er zijn geen vaste afspraken gemaakt.

Van de kwaliteitsproblemen die (lees) problemen veroorzaken, zijn vooral risicolezers het slachtoffer. Risicolezers zijn leerlingen die zeer gevoelig zijn voor positief of negatief werkende factoren in hun omgeving. Komen deze leerlingen bij goede leerkrachten in de klas, dan worden de leerlingen goede lezers. Komen zij enkele jaren achtereen bij zwakke leerkrachten in de klas, dan lopen zij een verhoogd risico om een zwakke lezer te worden. Vernooy (2007)

Bovenstaande opmerking is niet nieuw, maar het zette mij wel opnieuw aan het denken. Hoe is de aanpak van het woordenschatonderwijs op onze school? Kan elke leerkracht hiermee uit de voeten? Hoe is het met onze taalmethode?

2.8. De rol van de leerkracht

Ik ben me er meer en meer van bewust dat een leerkracht een enorm belangrijke rol speelt en zich ervan bewust moet zijn dat hij of zij degene is die ertoe doet! Gebaseerd op onderzoeksgegevens van Marzano (2007) zegt Noëlle Pameijer in haar boek 'Handelingsgericht werken in de klas' (2010):

“De leerkracht doet ertoe.”

Marzano, R.J. *Wat werkt op school*. Bazalt 2009
(blz. 7)

Marzano zegt dat scholen voor 20% bijdragen aan de leerresultaten van hun leerlingen, 80% wordt bepaald door kenmerken van de leerling en de thuissituatie van de leerling. Binnen die 20% heeft de school voor 1/3 en de leerkracht voor 2/3 effect op de leerling. De leerkracht is dus binnen de school de belangrijkste factor die invloed heeft op de leerling. Het gaat hier met name om effectieve instructie, maar ook om de mate waarin een leerkracht kan reflecteren op eigen handelen.

In het boek van Marzano (2010): “Wat Werkt: Pedagogisch handelen & klassenmanagement” schrijft Marzano dat de resultaten van het onderzoek van S. Paul Wright, Sandra Horn en William Sanders (1997) het volgende aantonen:

De belangrijkste factor die van invloed is op het leren van de leerlingen is de leerkracht. De uitkomsten wijzen op enorme verschillen in effectiviteit onder leerkrachten. Klaarblijkelijk kan meer aan onderwijsverbetering gedaan worden door de effectiviteit van leerkrachten te verhogen, dan door iets aan andere afzonderlijke factoren te doen. Effectieve leerkrachten blijken effectief te zijn bij leerlingen van alle prestatieniveaus, ongeacht de mate van heterogeniteit in hun groep.

De didactische aanpak van de leerkracht is een van de elf punten van Marzano die een positieve invloed hebben op de leerprestaties.

Er zijn drie terreinen waaruit blijkt dat wat de leerkracht doet het meest doorslaggevend is:

- De door de leerkracht didactische aanpak is bepalend voor de leerresultaten
- Het pedagogisch handelen van de leerkracht en zijn klassenmanagement legt een basis van structuur en zekerheid van waaruit geleerd kan worden,
- Het herontwerpen en sturing geven aan leerprocessen van de leerlingen in de klas laat het onderwijs passen bij deze groep en leerlingen. “Wat werkt in de klas”. Marzano (2008 p.12) De didactische aanpak levert de ‘toolbox’ voor de leerkracht, is een belangrijke opmerking in dit boek. Hij of zij moet doordrongen zijn en blijven van het feit dat het aanbieden van een taalrijke (leer) omgeving, goede instructie, eenduidige aanpak en een doorgaande lijn, van groot belang is. Ik denk dat op dit gebied nog veel te bereiken valt op onze school.

De collega’s werken allemaal enorm hard met een enorme passie, maar ik denk dat veel collega’s niet beseffen hoe belangrijk haar of zijn rol is in het leerproces van leerlingen.

De resultaten op onze school moeten verbeteren en we werken daar samen heel hard aan. Ik merk dat op onze school wel voldoende gedacht wordt aan het belang van een goede ontwikkeling van de woordenschat van onze leerlingen maar dat de leerkrachten er nog te weinig naar handelen in dit proces van verbetering.

2.9. Woordenschatroutines

Als ik aan routines denk, denk ik o.a. aan een (beeld) woordveld, een thematafel, een boekenrek/mand, een boek van de week en het interactief voorlezen. We zijn de routines ‘vergeten’ die bij goed woordenschatonderwijs en een rijke taalomgeving horen.

De directe instructie met de 4-takt van Van den Nulft en Verhallen (2008) hoort ook bij de routines. Ik lees regelmatig dat het 4-takt model de afgelopen jaren zijn effectiviteit bewezen heeft. Ook in het pas verschenen boek “Op woordenjacht” J.Duerings B.van der Linden U.Schuurs en H.Strating (2011) wordt dit model beschreven. Bij de routines die in het boek beschreven staan, wordt aangegeven in welke fase van het 4takt model je de routine kunt inzetten.

Omdat uit onderzoek (Van den Nulft & Verhallen 2002) bleek dat de knelpunten in de kern liggen bij het semantiseren en consolideren, is naar mijn mening dit boek en vooral ook dit onderwerp in het boek, een belangrijke aanvulling op de aanpak binnen het woordenschatonderwijs op onze school. Het voorbereiden, oriënteren op woorden, wordt heel veel gedaan door de leerkrachten.

Het zal op onze school de leerkrachten veel ondersteuning kunnen geven bij de stappen semantiseren en consolideren in het aanpakken van nieuwe woorden. In veel taalmethodes is de 4-takt didactiek reeds geïntegreerd.

Woorden worden beter onthouden als ze op een speelse manier geoefend en herhaald worden en in een betekenisvolle context aangeboden worden. Op onze school hebben we afgesproken dat er tijdens wereldoriëntatie gewerkt wordt met een woordenschatmuur. Ik heb gemerkt dat de aanpak door elke leerkracht anders is en ik ben van mening dat collegiale consultatie, het kijken bij en naar elkaars aanpak, een kans is om van elkaar te leren. Werken met woordenschatroutines zorgt voor een kader om aan extra woordenschatuitbreiding te kunnen doen bij het zaakvakonderwijs en bij begrijpend lezen. Zoals ik al eerder aangaf, komen veel van deze routines op onze school aan bod, maar niet met de frequentie die nodig is om hetgeen wat aangeboden wordt in te laten slijpen.

Ik ben een groot voorstander van routines. Routines geven structuur en houvast aan de leerlingen. De leerlingen weten wat hun te wachten staat, zij weten wat zij met de routines moeten doen en hoe zij het moeten doen. Deze herhaling en duidelijkheid is een groot houvast voor onze leerlingen en ik ben ervan overtuigd dat dit ook aan de leerkrachten richting geeft. Routines die door de hele school in de basis hetzelfde zijn en dus voor de leerlingen in het vervolgjaar niets nieuws zijn, zorgen voor een doorgaande lijn. Het aanbod moet natuurlijk prikkelend en spannend blijven!

De uitspraak: Door deze routines ontstaan veel mogelijkheden om begrippen beter op te slaan en te laten inslijpen, waardoor ook het woordenschatonderwijs binnen de taalmethode verdiept zal worden, SOM adviseurs (2009) onderstreept mijn visie nogmaals.

Het team heeft een cursus gevolgd, gegeven door Giralis Groep en heeft veel geleerd over het 4 takt model. Omdat het een zo bewezen didactiek is, is het naar mijn mening belangrijk deze vorm van instructie opnieuw bij het team onder de aandacht te brengen. Deze didactiek is ook terug te vinden in de nieuwe taalmethodes die we bestuderen om aan te schaffen. De

Kwaliteitskaart woordenschat, Taal Actief (Taalpilots.nl dec. 2010) zegt het volgende:

Het doel van het woordenschatprogramma in Taalactief nieuw is het oefenen van de nieuwe woorden die de kinderen in de woordenschatles met behulp van de methode geleerd hebben.

- Geadviseerd wordt om kinderen bij voorkeur in tweetallen te laten werken. Het onderling communiceren heeft volgens de auteurs een positieve invloed op de woordenschat.

- Als we de stappen die een kind neemt, leggen naast de vier fasen van Verhallen (voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren) dan zien we dat er voornamelijk twee fasen doorlopen worden: semantiseren en consolideren. Semantiseren door de ‘woordenhulp’ die kan worden ingeschakeld. Consolideren door de oefeningen die per les zijn opgenomen. Hier ligt een kans voor ons woordenschatonderwijs!

2.10. De Pilots Taalbeleid Onderwijsachterstanden

Kortweg Taalpilots genoemd met als doel taalachterstanden te voorkomen en te bestrijden. Joop Stoeldraijer (2006-2007). De sites www.taalpilots.nl en www.schoolaanzet.nl zijn rijk aan informatie over woordenschat.

De doelstelling Taalpilots 2007-2010 is: Scholen in staat stellen om een extra impuls te geven aan uitvoering van taalbeleid om taalachterstanden van leerlingen te bestrijden.

Dit resulteert in:

- a) Verminderen of verdwijnen van taalachterstanden
- b) Vergroten van de taal/leesprestaties
- c) Borgen, versterken en verbeteren van de handelingsbekwaamheid van de professionals in scholen en hun ondersteuners
- d) Versterken en verbeteren van een ondersteunings- en begeleidingsaanpak binnen de school ten aanzien van taal/lezen
- e) Adequate inzet van methoden, materialen en toetsen
- f) Afstemming van de doorgaande lijn VVE - 4 tot en met 12 jaar.

Al deze punten zijn van belang met betrekking tot de probleemstelling over woordenschat op onze school. Wij hebben aan alle punten aandacht geschonken. Kijk ik naar punt c: Borgen, versterken en verbeteren van de handelingsbekwaamheid van de professionals in scholen en hun ondersteuners, dan is ook daar hard aan gewerkt en veel energie in gestoken. Het borgen van datgene wat aan professionalisering is gedaan en ook het borgen van gemaakte afspraken is onvoldoende aangepakt. Dit is ook weer een van de kansen waar ik naar op zoek ben.

Kinderen komen de kleutergroepen binnen met enorme verschillen in woordenschat ... en die verschillen worden in het basisonderwijs alleen maar groter. Biemiller (2001)

Een leerkracht die woordenschat sterk beklemtoont, kan een rol spelen bij het dichten van de kloof tussen kinderen uit taalrijke en taalarme milieus. Het is cruciaal dat woordenschat ontwikkeling zo

effectief mogelijk in scholen plaatsvindt. Biemiller (2002) Biemiller geeft hiermee duidelijk aan dat de leerkracht ertoe doet! Ook Vernooy geeft dit in eerder genoemd citaat aan. Op onze school zetten we stevig in op technisch lezen en begrijpend lezen door middel van een verbeterplan, maar daarin ligt te weinig nadruk op de woordenschatontwikkeling. In de literatuur wordt aldoor gesproken over het belang van de woordenschatontwikkeling bij kinderen. De titel van dit onderzoek zegt niet voor niets: “Woordenschat de basis van leren. “ Als een vooraanstaande schrijver en wetenschapper als Kees Vernooy deze stelling plaatst, kan men er niet omheen om niet alleen maar het woordenschatonderwijs mee te nemen in een verbeterplan, maar daar juist meer op te focussen. Meer woorden, meer kennis, meer begrijpen, meer weten, meer plezier, meer zelfvertrouwen.

2.11.. Woordenschat LOVS toetsen.

Aan de basis van alle taalvaardigheden die de leerlingen ontwikkelen ligt de woordenschat. Woorden en de betekenis van die woorden staan centraal bij het lezen, luisteren, schrijven en spreken. De omvang van de woordenschat en de diepte, het vullen van de woordkennis van leerlingen nemen over de jaren heen toe. Maar vinden deze ontwikkelingen bij de leerlingen ook in voldoende mate plaats?

Om dit in de gaten te houden, gebruiken we de Toetsen Woordenschat LOVS. De woorden die in de toetsen aan bod komen, zijn geselecteerd uit een woordfrequentielijst. In deze lijst staan woorden die in het basisonderwijs voorkomen onder andere in lesmethoden, jeugdboeken en in het taalaanbod van de leerkracht. (cito.nl dec. 2010)

Het is mede naar aanleiding van de zorgelijke uitslag van de woordenschattoetsen dat ik gekozen heb voor dit onderwerp. De uitslagen van deze toets van de januari- ofwel middenmeting zijn van belang voor dit onderzoek. De uitslag van de januarimeting van 2011 is de nulmeting. Hierover meer in de volgende hoofdstukken.

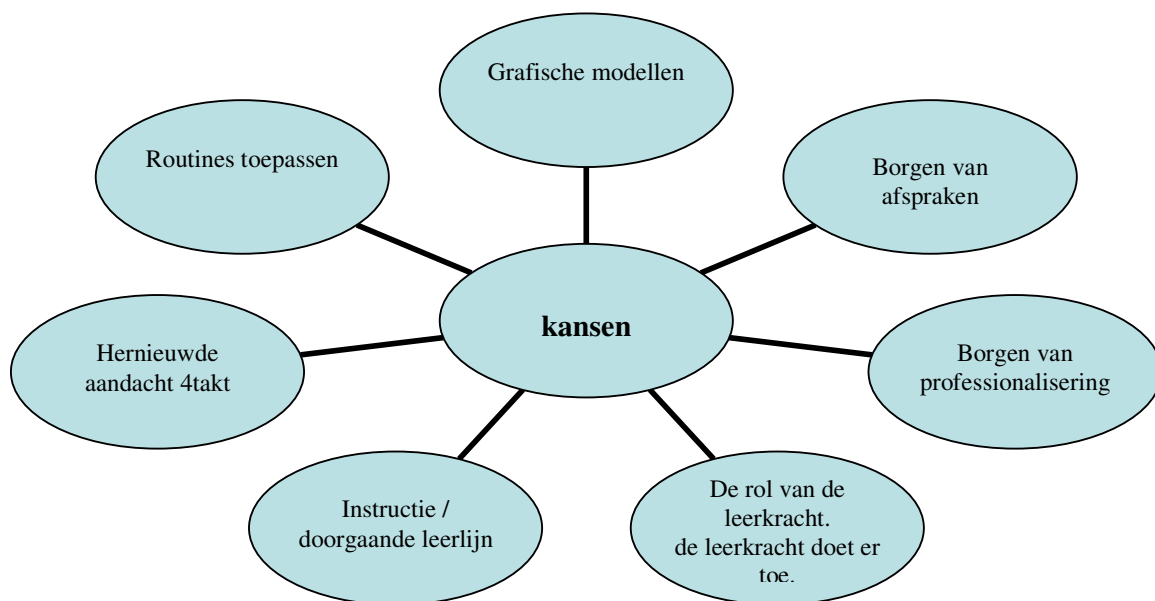
2.12. Kansen.

Waar moet ik nu voor mijn onderzoeksvraag naar op zoek? Wat ga ik nu onderzoeken om een antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag nu ik dit allemaal weet? Wat zijn de kansen waar ik naar op zoek ben om antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag: “Wat is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een peil te brengen wat leidt tot het beter begrijpen van de stof, waardoor er betere resultaten bereikt worden?”

Wat zijn de gevonden kansen voor onze school die ervoor kunnen zorgen dat het antwoord op mijn onderzoeksvraag dichterbij komt?

De kracht van de rol van de leerkracht, instructie, 4 takt model, doorgaande leerlijn, routines, het borgen van professionalisering, het borgen van gemaakte afspraken, grafische modellen. Door interviews en een enquête bij de leerkrachten van de middenbouw hoop ik antwoorden te krijgen.

De kansen verwerkt in een grafisch model, het woordweb.

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

3.1. Wat komt ter sprake.

In dit hoofdstuk ga ik in de volgende paragrafen in op verschillende aspecten die betrekking hebben op de opbouw van het onderzoek. De vormen van gegevensverzamelen worden duidelijk.

3.2 Inleiding

3.3 De onderzoeksvorm

3.4 Onderzoeksinstrumenten

3.5 Data analyse

3.6 Verantwoording van triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

3.7 Ethische aspecten

3.8 Terugblik

3.2. Inleiding

Er bestaan 3 samenhangende vormen van professionaliseren (Kallenberg 2007) De eerste is theoretisch leren; in mijn vorige hoofdstuk heb ik relevante literatuur gelezen en gekoppeld aan eigen praktijkervaringen. Ik heb gezocht naar kansen voor onze school en ik ben van mening dat ik deze gevonden heb. Deze kansen wil ik gebruiken voor mijn onderzoek.

In gesprekken over leerlingen komt steeds naar voren dat de woordenschat van zo'n immens belang is om te kunnen leren. Het doen van dit onderzoek benadrukt dit enorm.

Zijn het inderdaad die kansen die ik meen gevonden te hebben die onze school nodig heeft?

Met mijn onderzoek wil ik hier antwoord op vinden en dus het antwoord vinden op mijn onderzoeksvraag: "Wat is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een peil te brengen wat leidt tot het beter begrijpen van de stof, waardoor er betere resultaten bereikt worden?" Ik kom dan op de tweede vorm; onderzoekend leren.

Ik richt me voor mijn onderzoek op de middenbouw. Hoewel de basis gelegd wordt in de groepen 1 en 2, wordt in de middenbouw het gemis aan woordenschat het meest als zorg ervaren. Ik ga in op de methode van het onderzoek: Hoe wordt onderzocht. Ik beschrijf hoe het onderzoek is opgezet en hoe de gegevens verkregen worden. (Harinck 2009)

De derde vorm van professionaliseren is kritisch leren. Dit kritisch leren zit verweven in mijn hele meesterstuk. Ik stel mezelf steeds opnieuw de vraag of wat ik lees en leer me voldoende

oplevert, vooral waar het mijn onderwijspraktijk betreft. Ik merk ook dat het mezelf heel veel oplevert en dat ik me steeds kritischer kan opstellen. Door tijdens het onderzoek verschillende acties uit te zetten middels het actieonderzoek, komt ook het experimenterend leren aan bod.

3.3. De onderzoeksvorm

De keuze voor de onderzoeksmethode hangt nauw samen met het karakter van de onderzoeksvraag. Dit praktijkonderzoek behoort tot een kwalitatief onderzoek. Ik ga onderzoeken wat nodig is om het peil van de woordenschat van de leerlingen van onze school op een hoger niveau te brengen. Ik ga middels gegevens uit het leerlingvolgsysteem, observaties en een enquête, bovenstaand onderwerp onderzoeken. Ik streef naar gefundeerd inzicht en kennis die verder vertaald gaan worden naar verbetering van onze onderwijspraktijk. Verbeteren van het niveau van de leerlingen zal tot stand moeten komen door handelen en daarmee typeer ik mijn onderzoek als een actieonderzoek.

Ponte (2002) karakteriseert actieonderzoek voor de onderwijssituatie als volgt: actieonderzoek is onderzoek dat gericht is op het eigen handelen van de leraar en de situatie waarin dat handelen plaatsvindt. Men verzamelt daarbij gericht informatie over aspecten van dat handelen, zo nodig resulterend in bijsturing daarvan. We kunnen actieonderzoek opvatten als een combinatie van planmatig handelen, onderzoeken en reflectie. De reflectie vormt in dit geheel het scharnier dat handelen en onderzoeken aan elkaar koppelt.

Actieonderzoek wordt vaak omschreven als cyclisch, het verloopt volgens een aantal opeenvolgende fasen. Als zo'n cyclus is afgerond en de kennis gebruikt is om het eigen onderwijs op hoger niveau te brengen, kunnen er weer nieuwe vragen ontstaan. Die vragen kunnen weer leiden tot een volgende cyclus. Het gaat hier dus om een opeenvolgen van kennis produceren en kennis toepassen. (Harinck 2009)

3.4. Onderzoeksinstrumenten

De gekozen onderzoeksinstrumenten beschrijf ik hieronder bij de afzonderlijke deelvragen, om antwoord te krijgen op deze deelvragen. Ik doe dit onderzoek in de middenbouw. Deze bouw bestaat uit 6 groepen, de groepen 3 - 4 en 5 en hebben allen parallelgroepen. In de middenbouw zitten 85 leerlingen. Het aantal leerkrachten dat in de middenbouw werkt is negen. De verdeling is vier leerkrachten parttime in groep 3 en twee leerkrachten parttime in een groep 4. De andere drie leerkrachten werken full time. Daarnaast betrek ik de twee RT-ers van de midden- en bovenbouw bij het onderzoek evenals de taalcoördinator. Het gesprek met

de zorgcoördinator ondersteunt het onderzoek. Door samen met haar mijn onderzoeksvraag vanuit verschillende standpunten te bekijken, wordt mijn onderzoek betrouwbaar. Een onderdeel van mijn onderzoek vindt ook plaats in natuurlijke situaties: het maakt deel uit van de reguliere processen in onze onderwijspraktijk. Hiermee beoog ik dat mijn onderzoek authentiek en levensecht is, de mogelijke resultaten zijn te vertalen naar de daadwerkelijke onderwijspraktijk.

3.4.1 De woordparachute

De woordparachute is een woordveld wat ik samen met de introductie van mijn onderzoek aan de middenbouw heb gestuurd. Aan de parachute, de denkshute heb ik dit woordveld genoemd, hangen acht kaartjes. Ik heb de collega's gevraagd elk kaartje in te vullen met 1 woord, denkend aan het woord woordenschat. Hiermee peil ik de voorkennis van de leerkrachten. De woorden die het meest genoemd zijn, heb ik gebruikt in de enquête en als kijkwijzer voor de interpretatie van de observaties.

3.4.2 De LOVS woordenschattoetsen

Testen en toetsen zijn in het alledaagse leven waarschijnlijk de meest bekende instrumenten uit het onderwijskundig onderzoek. Het zijn gespecialiseerde instrumenten, het product van intensief ontwikkelwerk en onderzoek. (Harinck 2009)

Ik maak voor dit onderzoek gebruik van de LOVS woordenschattoets van CITO. Hierbij gaat het om de mate waarin vaardigheden m.b.t. woordenschat beheerst worden. De uitslag van zo'n toets geeft geen absolute meting, zoals bij een weegschaal. Het gaat om een relatieve meting, waarbij de prestatie van een individu wordt vergeleken met de prestaties van een grote representatieve groep personen, de vergelijking- of normeringgroep. Voor dit onderzoek is van belang: Wat lees ik uit de gegevens van het leerlingvolgsysteem? Wat betekent dit? Ik ga uit van de januari- ofwel middenmeting van het leerlingvolgsysteem. Ik neem de middenmeting van 2010 en 2011 om te vergelijken en een beeld te vormen. Met de zorgcoördinator bespreek en analyseer ik de resultaten.

3.4.3 Het interview

Ik heb ook gekozen voor het semigestructureerde interview.

Middels een gesprek met drie leerkrachten van de middenbouw, uit elke groep een, probeer ik meer kwalitatieve data te verzamelen. Voor de vraagstelling van de interviews heb ik als

leidraad de stappen van de Acht-stappendans (Cauffman 2003) genomen. Ik leg iedereen dezelfde vragen voor. Ik zorg ervoor dat de onderwerpen die de leerkrachten belangrijk vinden, aan bod komen. Dit heb ik vastgesteld door de analyse van de woordparachute. Op die manier zijn de resultaten beter vergelijkbaar.

Ik wil erachter komen of ik daarmee een beter zicht krijg op de behoeften van de leerkrachten betreffende woordenschatonderwijs. Het doen van een interview is arbeidsintensief, dit is de reden dat ik heb gekozen voor drie leerkrachten, de tijdsdruk speelt een grote rol. Ik ben me bewust van het subjectieve element bij deze vorm van onderzoek doen. Ik vraag de geïnterviewden zichzelf en de school in te schalen op een schaal van 1 tot 10.

3.4.4 De observatie

Om te weten wat en hoe er aan woordenschatonderwijs wordt gewerkt in de verschillende groepen, verricht ik een observatie in een van de groepen 3, in een van de groepen 4 en in een van de groepen 5. Ik heb hiervoor voor de vrije observatie gekozen. Ik heb een schema gemaakt wat de observatie zal ondersteunen. Ik noteer ter plekke wat ik zie. In de kolom ernaast laat ik ruimte om de waarnemingen te interpreteren, om antwoord te krijgen op de deelvraag: “Ik wil weten wat de leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven.”

3.4.5 De enquête

Binnen onderzoek doen zijn vragenlijsten een veelgebruikt middel. Voordeel van een enquête is de vergelijkbaarheid van antwoorden. Het is een voorbeeld van kwantitatief onderzoek; het levert meetbare gegevens op. De vragenlijst zal bruikbaar zijn, als ik nauwkeurig weet te formuleren wat ik wil weten. De vragen moeten eenduidig geformuleerd zijn. De uitkomsten van deze vragenlijst zullen, naar ik hoop tevens een aanknopingspunt bieden om aan de behoeften van de leerkrachten met betrekking tot woordenschatonderwijs te voldoen.

Ik wil middels een vragenlijst bij de collega's van de middenbouw nagaan wat hun kennis is mbt woordenschatonderwijs of zij hun kennis toepassen en waaraan zij eventueel behoefte hebben m.b.t. woordenschatonderwijs. De vragenlijst die ik ga gebruiken is een open vragenlijst met een opiniërend karakter, daarom maak ik gebruik van schaalvragen. Daarmee kan men de mate van gevoelens, gedachten en opinies weergeven (Kallenberg 2007). Om de ondervraagden tot een keuze te dwingen, zorg ik dat de neutrale middenpositie geen keuze is; ik gebruik een even schaal.

Bij de open vragen vraag ik de leerkrachten te vertellen waar zij goed in zijn. Ik ben nieuwsgierig naar in hoeverre leerkrachten hun kwaliteiten inzetten en hoe ik deze kan gebruiken voor het onderzoek.

3.4.6 De Taalmethode

Taalmethodes zijn voornamelijk gemaakt voor kinderen met Nederlands als moedertaal. Voor veel andere kinderen zijn, volgens de deskundigen, een heleboel woorden en zinsconstructies te moeilijk. Die kinderen hebben een taalachterstand ten opzichte van de Nederlandse taal. Taalmethodes zijn voornamelijk gericht op het bevorderen en sturen van de taalontwikkeling van Nederlandssprekende kinderen. Die taalmethodes zijn niet, of onvoldoende, gericht op taalverwerving, tussentaalenbeeld.nl (Taal dit en Taal dat, mrt. 2011) De kinderen op onze school zijn, zoals ik al eerder vermeld heb, niet in het bezit van een rijke woordenschat en hebben veel belang bij taalverwerving. Ik doe verslag over de voortgang van het kiezen van de nieuwe taalmethode. Er is gebruik gemaakt van een criterialijst waarop algemeen geldende criteria vermeld staan evenals essentiële criteria, maar ook de gewenste criteria. De leerkrachten hebben ook een kijkwijzer ingevuld.

3.5. Data analyse

In deze paragraaf geef ik kort weer hoe ik de data ga analyseren.

- Voor de woordparashute turf ik hoe vaak woorden, of vergelijkbare omschrijvingen zijn genoteerd. Deze zet ik om in balken. Zo wordt zichtbaar waar bij de leerkrachten de nadruk ligt.
- De enquête geeft zelf de gemiddelde waarden en variantie aan. Dit wordt omgezet in een grafiek. De open vragen analyseer ik door te turven wat leerkrachten nog nodig denken te hebben en turf ik hun kwaliteiten. Hiermee loop ik vooruit op de adviezen die ik later in het onderzoek ga geven.
- Bij het interview gebruik ik dezelfde aanpak. Op deze manier vullen kwantitatieve en kwalitatieve gegevens elkaar aan.
- De observaties ga ik interpreteren aan de hand van de woordparashute. Wordt toegepast wat de leerkrachten als belangrijk hebben aangegeven? Ik turf wat ik heb gezien aan de hand van de 14 belangrijkste woorden, de woorden die meer dan 1 keer zijn benoemd.
- De middenmeting van de woordenschattoets van dit jaar, 2011, vergelijk ik met de middenmeting van 2010. Ik wil dit ook weer doen in 2010, om zo te trend te kunnen volgen

en tevens of, na inzet van eventuele interventies, de middenmeting van 2012 duidelijke verbetering laat zien.

- De taalmethode behoeft geen analyse. Ik wil met het verslag van de keuze enkel aangeven wat het onderdeel woordenschat gaat betekenen in ons taalonderwijs.

3.6. Verantwoording van triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid

Triangulatie is een driehoeksmeting. Door het toepassen van verschillende invalshoeken zorgt men ervoor dat een onderzoek betrouwbaar wordt. De toegepaste triangulatie die dit onderzoek betrouwbaar maakt, is tot stand gekomen door gebruik te maken van de volgende invalshoeken: In de vragenlijsten die ik zelf heb ontwikkeld, neem ik meerdere vragen op die hetzelfde meten. Tevens leg ik mijn vragenlijsten voor aan mijn critical friends. Ik zorg ervoor dat mijn collega's van de middenbouw vooraf een beeld hebben van mijn onderzoek; De populatie van leerlingen is groot genoeg om van interne validiteit te kunnen spreken. Het aantal collega's dat ik vraag om de vragenlijst in te vullen zal een groep van 11 personen zijn. Het semigestructureerde interview is met zorg samengesteld, zodat ik de interpretatie kan scheiden van de waarneming. Een heel belangrijk kwaliteitscriterium in praktijkonderzoek is de triangulatie. Omdat het in deze vorm van onderzoek gaat om betekenisgeving, om percepties van belanghebbenden, is het belangrijk dat er vanuit verschillende invalshoeken gekeken wordt (Harinck 2009). Door middel van de verschillende onderzoeksinstrumenten kom ik aan kwantitatieve en kwalitatieve gegevens en denk ik voor een groot deel antwoord te kunnen bieden op mijn deelvragen.

Mijn informatie komt van verschillende bronnen namelijk:

De literatuur, de leerkrachten van de middenbouw en de collega's RT, taalcoördinator en zorgcoördinator. In hoofdstuk twee wordt de bestudeerde theorie beschreven, waardoor de voorkennis over het onderwerp gewaarborgd wordt. Daarnaast heeft er een interview plaatsgevonden met een leerkracht van groep 3, 4 en 5. Er is een enquête uitgevoerd gericht aan alle leerkrachten van de middenbouw, de RT collega's en de taalcoördinator. Ook zijn er observaties verricht gericht op de woordenschatles. Voor de keuze van de nieuwe taalmethode is gekeken naar het onderdeel woordenschat. Tijdens het gesprek met de zorgcoördinator worden de verschillende mogelijke interpretaties besproken en overwogen. De validiteit van dit onderzoek rust op het feit dat de getrokken conclusies in relatie zijn tot de onderliggende gegevens. (King, 1994) Door objectieve rapportage van de uitvoering van het onderzoek wordt de betrouwbaarheid gewaarborgd. Door gemaakte notities kan ik laten zien

welke ontwikkelingen er in het onderzoek hebben plaatsgevonden. Tijdens de bijeenkomsten met de medestudenten is er steeds op basis van argumenten het vervolg van het onderzoek besproken en kan men spreken van een argumentatieve betrouwbaarheid.

Ik heb een en ander voorgelegd aan mijn critical friends die steeds kritische vragen hebben gesteld, maar ook mensen uit mijn omgeving heb ik het onderzoek voorgelegd en me laten bevragen.

3.7. *Ethische aspecten*

In deze paragraaf beschrijf hoe ik de zes principes van Fontys Master SEN in het kader van ethische reflectie op praktijkonderzoek volg. De zuivere grondhouding van de onderzoeker wordt bij deze principes benadrukt. De zes principes:

- 1) Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog.
- 2) Zorgvuldigheid en nalatigheid.
- 3) Volledigheid en selectiviteit.
- 4) Concurrentie en collegialiteit.
- 5) Publiceren, auteurschap en geheimhouding.
- 6) Onderzoek in opdracht.

Deze zuivere grondhouding is voor mij een vanzelfsprekendheid. Ik houd me aan de verplichtingen en regels die horen bij het verwerken van de gegevens. Onderzoeksgegevens worden gebruikt voor het doel waarvoor zij bedoeld zijn. Alle uitkomsten en resultaten zullen een rol spelen. Ik draag zorg voor anonimiteit. Ik blijf eigenaar van mijn praktijkonderzoek, echter ik handel in overleg met mijn werkgever en volgens eisen van Fontys OSO.

Door met critical friends over het onderzoek te discussiëren en de vervolgstappen te bespreken, blijf ik alert. De vraag die ik me bij mijn onderzoek stel, is of ik datgene wat ik geobserveerd heb op een moreel verantwoorde manier beschrijf. Belangrijk hierbij is dat ik objectief beschrijf wat ik gezien en gehoord heb en dat ik de collega's die zich kwetsbaar op durven stellen niet voor het hoofd stoot door uitspraken die ik zal doen.

3.8. *Terugblik*

In dit hoofdstuk heb ik de opzet van mijn onderzoek uiteengezet en vanuit de ethische kant

belicht. Het heeft mij bewust gemaakt van de vormen van onderzoek, vormen van het verzamelen van gegevens, maar ook van het ethische aspect van onderzoeken.

Hoofdstuk 4 Data presentatie en analyse van deze onderzoeksgegevens

4.1. Wat komt ter sprake

In dit hoofdstuk presenteer ik de gegevens die ik uit het onderzoek heb verkregen. Dit doe ik aan de hand van de data die ik heb verzameld. Door de analyse laat ik zien of ik antwoord heb gekregen op de onderzoeksvragen. In hoofdstuk 5 formuleer ik samen met de conclusie de antwoorden op deze vragen.

4.4 Inleiding

4.5 Presentatie data en analyse van de resultaten

4.4 Terugblik

4.2. Inleiding

Ik wilde op zoek naar data waarvan de uitvoering en de verwerking bij mij past. De mix van kwantitatieve en kwalitatieve data heeft voor mij een goed resultaat opgeleverd. Steeds denkend aan hoe de betrouwbaarheid en validiteit te waarborgen.

Bij de start van het onderzoek heb ik de doelgroep allereerst geïnformeerd via de mail en heb tegelijkertijd een woordparachute bijgesloten met de vraag deze in te vullen. Dit was om de collega's te prikkelen, nieuwsgierig te maken en voor mijzelf een mooie startsituatie. De gegevens hiervan staan in paragraaf 4.3a. Het is ook voor mij een aanzet geweest om het denkproces te sturen.

Voor mijn onderzoek heb ik kwantitatieve en kwalitatieve data verzameld. De data zijn verkregen door het maken van een woordparachute, een enquête, een interview, een observatie en uit de LOVS schoolgegevens. De kwalitatieve data zijn de meer ongestructureerde data, weergegeven in woorden, zoals bij de observaties en open vragen. De kwantitatieve zijn data met harde cijfers, waarbij bijvoorbeeld de frequentieverdeling wordt toegepast, zoals bij de enquête. De gegevens uit het leerlingvolgsysteem worden gemeten met de landelijke norm. Voor de woordparachute pas ik de kruistabel toe.

Voor de verwerking van de kwalitatieve gegevens kunnen de volgende technieken worden gebruikt: a. Het schoenendoosmodel: Hierbij worden de gegevens zonder ordening bij elkaar geplaatst en laat men het aan de lezer over om er iets van te maken. b. De geordende schoenendoos: Hierbij brengt de onderzoeker meer structuur aan door de gegevens te verdelen in thema's. c. Ook kan men als illustratie voor verdieping van kwalitatieve gegevens zoals

vragenlijsten toevoegen. De andere technieken zijn de types van vignettebenadering, die ontstaan uit verkregen gegevens, de formele inhoudsanalyses en de matrixvormen, bekend geworden door het werk van Miles en Huberman (1994) Voor de verwerking van de interviews gebruik ik de matrix en voor de observaties pas ik de formele inhoudsanalyse toe.

4.3. Data

4.3.1. De woordparachute

Wat wil ik bereiken met deze woordparachute?

Ik wil op deze manier te weten komen waar de collega's aan denken wanneer het gaat over woordenschat. Zij moeten acht woorden opschrijven. Ik heb alle woorden geturfd en genoteerd. Deze heb ik in een kruistabel geplaatst. (tabel 1).

De woorden die meer dan één keer genoemd zijn, zijn de data voor mijn onderzoek.

De zijn de volgende woorden:

- begrijpen → moeilijk
- semantiseren → verduidelijken / woordveld / netwerk
- consolideren → herhalen
- woordkaarten → plaatjes
- rijk taalaanbod → woordenboek / internet / materiaal
- context → netwerk → woordveld / woordlijsten / thematisch
- educatief opvoeden → gebruik bibliotheek
- plezier in lezen
- ervaring opdoen → wereld groter maken
- actief en passief
- taalontwikkeling
- NT2 → woordlijsten
- dagelijks → belangrijk
- thuissituatie → taalzwak

De woorden achter de pijl zijn de woorden die ook genoemd zijn en gekoppeld zijn aan het woord vóór de pijl

Tabel uitkomst woordparachuten

Hieronder de tabel met daarin de gegevens verwerkt uit de genoemde woorden van de woordparachute. De woorden die het meest voorkomen in de antwoorden staan op volgorde van frequentie in onderstaande tabel.

woorden	aantal keren genoemd									Andere omschrijving, dezelfde bedoeling
	1	2	3	4	5	6				
Begrijpen										moeilijk
semantiseren /										Verduidelijken/woordveld/ netwerk
consolideren										herhalen
woordkaarten										plaatjes
rijk taalaanbod										woordenboek /internet/ materiaal
context										Netwerk / woordveld / woordlijsten/ thematisch
educatief opvoeden										Gebruik bibliotheek
plezier in lezen										
ervaring opdoen										Wereld groter maken
Actief / passief										
taalontwikkeling										
NT2										woordlijsten
dagelijks										belangrijk
thuisituatie										taalzwak
aandachtspunt										
rekentaal										
Spraak /zinnen										
Thuis taal/ boekentaal										
voorbeeldgedrag										
algemene ontw.										
differentiatie										
lidwoorden										
Taalmethode nieuw										

tabel 1

○ **Analyse van het resultaat van de woordparachute**

Leerkrachten hebben mij veel informatie gegeven door het invullen van deze parachute, ofwel woordvelden. De uitslag hiervan is de basis geworden van de rest van het onderzoek. Als meest belangrijk is het woord ‘begrijpen’ naar voren gekomen. De leerlingen begrijpen veel woorden niet, waardoor teksten moeilijk te lezen zijn.

Het belang dat men aangeeft voor ‘een rijk taalaanbod’ sluit hier goed bij aan, maar ook het ‘educatief opvoeden’ (gebruik schoolbibliotheek).

Ook ‘thuisituatie’ is meer dan 1 keer genoemd, wat ook te maken heeft met het belang van een ‘rijk taalaanbod’. Dit moeten veel van onze leerlingen missen in de thuisituatie.

De woorden ‘consolideren’ en ‘semantiseren’ zijn maar 1 keer genoemd, maar daar werden wel andere termen voor gebruikt, zoals ‘verduidelijken’, ‘netwerk’, ‘woordveld’, ‘herhalen’. Dit zou kunnen betekenen dat leerkrachten zich niet bewust zijn van het feit dat zij deze techniek toepassen. ‘Plezier in lezen’ wordt ook vaker dan 1 keer genoemd. Dit is een belangrijk punt, wat goed in te zetten is bij de adviezen die in een later hoofdstuk nog aan bod komen.

De zoektocht naar het antwoord op de deelvraag: “Ik wil weten wat de leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven”, krijgt door de uitslag van de woordparachute al een schat aan informatie. Met deze informatie ben ik met de hieronder aan bod komende instrumenten aan de slag gegaan.

Ik heb het achteraf gestelde doel van het versturen van de woordparachute bereikt:

“Te weten komen waar de collega’s aan denken wanneer het gaat over woordenschat”.

4.3.2. De enquête

Wat wil ik bereiken met deze enquête?

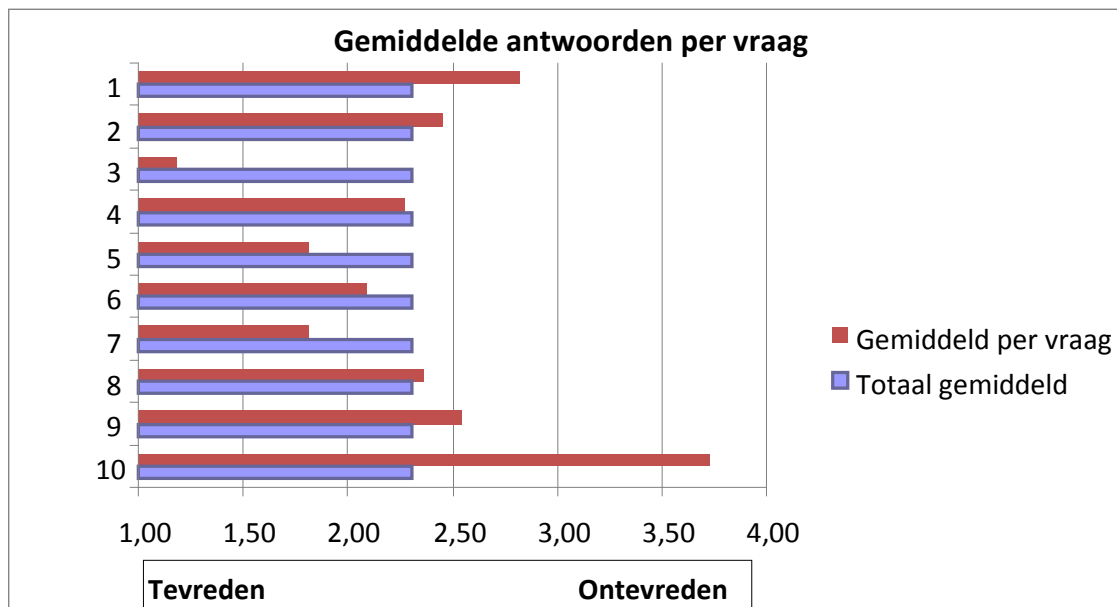
Ik wil graag weten wat de mening is van de leerkrachten over het woordenschatonderwijs op onze school. Daarnaast wil ook er ook achter komen wat de behoefte van deze leerkrachten is m.b.t. woordenschatonderwijs. Ik heb hiervoor 10 vragen met een schaal van 1 tot en met 4 en 2 open vragen gesteld aan elf collega’s van de middenbouw. De schaal is: 1. heel tevreden 2. tevreden, 3. ontevreden, 4 heel ontevreden. De vragen zijn gemaakt met de wetenschap van de uitslag van de woordparachute.

De uitslag is verwerkt in een staafdiagram en de open vragen ondersteunen de uitslag.

○ De gestelde schaalvragen van de enquête:

1. Hoe tevreden ben jij over het woordenschatonderwijs op onze school?
2. Hoe tevreden ben jij over het woordenschatonderwijs zoals jij dat zelf geeft?
3. Ben je tevreden als de methode aangeeft dat het woordenschatonderwijs dagelijks aan bod moet komen?
4. Zijn de afspraken die schoolbreed gemaakt zijn m.b.t. woordenschatonderwijs duidelijk voor jou?
5. Is de zwakke woordenschat van de meeste van onze leerlingen een van de belangrijkste oorzaken van de zwakke scores op bijna alle toetsen van onze leerlingen?
6. Heb jij voldoende kennis van woordenschatontwikkeling van kinderen?

7. Heb jij voldoende kennis van woordenschatonderwijs aan kinderen?
8. Het 4 takt model: voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren komt in mijn woordenschatonderwijs voldoende aan bod?
9. Ben je tevreden over het aantal afspraken dat gemaakt is m.b.t. woordenschatonderwijs op onze school?
10. Ben je tevreden over de uitspraak dat de achterstand m.b.t. woordenschat niet meer ingelopen kan worden en niet zoveel aandacht verdient?

○ **Analyse van het resultaat op de schaalvragen van de enquête**

De grafiek die de gegevens op de antwoorden van de schaalvragen weergeeft laat zien dat de leerkrachten allemaal vinden dat leerlingen de achterstand die zij hebben m.b.t. hun woordenschat niet meer inlopen en dat woordenschatonderwijs daarom veel aandacht verdient.

Het antwoord op de vraag of men tevreden is over het woordenschatonderwijs op onze school wordt positief beantwoord, evenals de manier waarop zij dit zelf aanbieden.

Veel collega's geven aan bekend te zijn met het 4-taktmodel. Opvallend is, dat zij wel positief zijn hierover, maar dat zij daarnaast zich zorgen maken over de resultaten.

Duidelijke afspraken maken over woordenschatonderwijs wordt als belangrijk aangegeven, evenals kennis vergroten. De zorg m.b.t. het maken van de toetsen is ook een belangrijk item.

Hierna de tabel met daarin de gegevens verwerkt uit de open vragen van het interview. De woorden die het meest voorkomen in de antwoorden staan op volgorde van frequentie in volgende tabel. (tabel 2)

De twee gestelde open vragen van de enquête:

11. Wat heb jij nodig om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven?

12. Wat zijn jouw sterke punten als je aan woordenschatonderwijs denkt?

Wat heeft de lkr. nodig:	1	2	3	4	5
meer beeldend materiaal					
betere methode					
meer software					
doorgaande lijn aanbieding					
zelfcorrigerend materiaal					
herhalen					
meer uitdagend materiaal					
tijd					
geduld					
manier voor controle					
sterke punten van de lkr. 1	2	3	4	5	
creatief aanbieden					
enthousiasme					
herhalen					
differentiëren					
betekenisvol					
kennis					
ondersteunen met beelden					
rijke taalomgeving					
woordlijsten/moetwoorden					
woordenschatwand					
4taktmodel					

tabel 2

○ **Analyse van het resultaat op de open vragen van de enquête**

De open vragen ondersteunen de schaalvragen van de enquête.

Op vraag wat leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te geven wordt beeldend materiaal als meest genoemd. Een betere methode en een doorgaande lijn binnen school wat betreft het aanbieden van de lessen komt daaronder.

De software en het zelfcorrigerend materiaal vindt men onvoldoende.

De kwaliteiten van leerkrachten die werden gevraagd bij de tweede open vraag, kunnen hierbij een grote rol spelen. Drie keer zijn hierbij genoemd enthousiasme, creatief aanbieden en herhalen.

Ik heb het gestelde doel met afnemen van de enquête bereikt: Ik ben te weten gekomen wat de mening is van de leerkrachten over het woordenschatonderwijs op onze school.

Daarnaast weet ik ook wat de behoefte van deze leerkrachten is m.b.t. woordenschatonderwijs en ben ik nog een stapje dichterbij de deelvraag over wat leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te geven.

4.3.3. *Het interview*

Wat wil ik bereiken met dit interview?

Via gerichte vragen waarbij ik de stappendans van Cauffman (2003) gebruikt heb informeer ik naar de mening over woordenschatonderwijs op onze school en welke behoeften er zijn m.b.t. dit woordenschatonderwijs. Ook nu vraag ik naar de sterke kanten van de leerkracht en wat men lastig vindt. Ik laat de collega de school en zichzelf schatten op een schaal van 1 tot 10 en vraag hoe zij tot dit cijfer is gekomen. Deze gegevens zet ik om in een overzicht.

De stappen uit de stappendans komen aan bod.

1. Contact maken:
2. Complimenteren:
3. Mening / Opinie /Doelen stellen
4. Krachtbron: Sterke punten:
5. Uitzonderingen/ wanneer gaat het goed:
6. Context:
7. Wondervraag / Toekomstgericht:
8. Schalen:

Het interview is een goede ondersteuning van de enquête en bevestigt de antwoorden van de vragen die in de enquête gesteld zijn. Het is een goede aanvulling voor het antwoord op de deelvraag wat leerkrachten nodig hebben en wat hun mening is over het woordenschatonderwijs op onze school.

Hierna de matrix van de vragen van het interview en de analyse.

Groep	3	4	5
Vragen			
Stap 3 Mening			
Wat vind jij van het woordenschat-onderwijs op onze school?	- we zijn er allemaal mee bezig, het heeft onze aandacht, maar er valt meer uit te halen.	- goed mee bezig - we doen de woorden uit de methode en een woordenschatmuur	- we doen er erg veel aan - focus vanaf kleuters t/m gr. 8 - lage w.sch binnen - moeilijk om de inhaalslag te maken
Wat weet jij over afspraken die hierover gemaakt zijn?	- in de groepen 3 wordt er extra aandacht besteed aan woordenschat tijdens "veilig de wereld in". Van de andere groepen weet ik van de woordenschatmuur tijdens WO	- allemaal een woordenschatmuur - volgens mij afspraken over woordenschat tijdens eten en drinken. - of er meer afspraken zijn? - ik weet het niet	- methode volgen van taalactief - de woorden bied je 2 weken lang aan - WO woordenschatwand / en bespreken - moeilijke woordenwand dit in de context
Wat vind jij van het onderdeel woordenschat in de huidige methode?	- Is in VLL verwerkt in de methode. Je moet je er wel bewust van zijn, vandaar de extra aandacht tijdens de lessen van veilig de wereld in	- onvoldoende - wel fijn dat het onderdeel erbij zit maar snap de keuzes van de woorden niet altijd. - toets is pittig	- woorden sluiten aan bij het thema van taal actief, niet altijd bij de belevingswereld - sluit niet aan bij thema begrijpend lezen - te weinig draagvlak in het gehele pakket
Wat heb jij nodig om het woordenschat-onderwijs te optimaliseren?	- beeldmateriaal. - misschien meer kennis - misschien opfrissen	- de toets moet beter afgestemd zijn op de aangeboden stof. - de gemaakte afspraken duidelijk maken, op papier in de klassenmap - nieuwe methode - Meer digibord gebruik	- moeilijk - de ll komen zó veel moeilijke wrd tegen / snappen de betekenis niet - meer de ll laten beseffen dat zij zelf kunnen zoeken en weten visualiseren - betere methode
Stap 4 Krachtbron			
Wat zijn jouw sterke punten?	- visualiseren - in de context aanbieden - betrokken maken	- veel algemene kennis - veel op de hoogte van actualiteit - aanbieden op leuke manier - Plezier in het resultaat - op verschillende manieren aanbieden. - leuk maken voor de leerlingen	- uitbeelden - voor de ll kloppend maken - veel herhalen - betrokkenheid vergroten door meteen te laten zien (internet / digibord)
Wanneer gaat het goed? Wat doe je dan?	- Tijdens ankerverhaal visualiseren met beelden en echte materialen. - Wanneer de betrokkenheid groot is en dat doe ik op die manier.	- op verschillende manieren aanbieden. - leuk maken voor de leerlingen - bewust zijn van hoe je het moet aanbieden.	- visualiseren - veel enthousiasme / inzet van mezelf - mijn kracht ligt bij het er zelf iets mee willen doen!
Stap 5 Context			
Hoe zie je dit bij wereldoriëntatie?	- dan bespreken we de moeilijke woorden uit de tekst. Ik bekijk deze met de parallelcollega.	- woorden die daar aan bod komen op de woordenschat muur - beeldmateriaal d.m.v. het digibord	- heel fijn dat we de woorden aanpakken die bij dat thema horen - en je herhaalt ze gigantisch veel - daardoor herkenning - Ja, schoolbreed - iedereen hóórt het te doen - iedereen heeft een WO woordenschatwand - Iedereen heeft een eigen prikbord, dat staat vast - Iedereen heeft wel zijn eigen manier - sommige lkr plaatjes erbij - sommige lkr schrijven de wrd heel klein waardoor de klas het niet kan lezen - Er zit al wel lijn in, maar die kan verder ontwikkeld worden

Wat vind je lastig?	- De kleine woordenschat, waardoor de voor mij meest gewone woorden toch nog uitleg vragen en het dus meer tijd kost dan je denkt.	- de kleine woordenschat, dus een stapje lager en veel herhalen - wil ook wel eens voorlezen ipv de woorden - het gevoel dat ik er teveel mee bezig moet zijn.	- weinig woordenschat, remt het tempo in leren.
Stap 6 toekomst			
Als je morgenvroeg de klas binnen loopt hoe ziet jouw perfecte les er dan uit als je denkt aan woordenschat?	- Hebben alle kinderen een geweldige woordenschat. - zijn mijn lessen geïntegreerd in het digibord.	- beeldmateriaal - zelf enthousiast zijn	- Veel materialen - foto's - tastbare materialen - werken in een thema aansluitend op WO en methode - enthousiasme
Stap 7 schalen			
Waar sta jij nu op de schaal van 1 tot 10? school	- 6 . Veilig de wereld in kan beter - 6 kan meer uitgehaald worden.	- 7 ben goed bezig, maar er kan nog meer (resultaten) - 8 collega's zijn al verder, al meer op de goede weg	- zonder arrogant te klinken: 6/7 - rond een 4 - er kan veel meer uitgehaald worden
Als je denkt aan de ideale situatie, waar wil je dan staan?	- 8 is voorlopig voldoende, al een grote stap. mooi om te behalen	- Ook naar de 8	Niet gevraagd....
Welk stapje zou je nu willen nemen?	- Veilig de wereld in aanpakken	- Bij iemand gaan kijken - in een vergadering aan elkaar vertellen hoe iemand het doet, ook bouwdoorbrekend.	idem

○ **Analyse van het resultaat op de vragen van het interview**

De drie leerkrachten die geïnterviewd zijn, geven aan dat er nog veel meer uit het woordenschatonderwijs te halen valt. Men geeft niet aan hoe we dit zouden kunnen realiseren. Deze collega's vinden dat zij te weinig bekend zijn met de schoolafspraken die gemaakt zijn m.b.t. woordenschatonderwijs. Zij weten wel dat de woordenschatmuur een vaste afspraak is voor m.n. bij de lessen van wereldoriëntatie.

Over de huidige methode Taal actief is men het eens dat het onderdeel woordenschat te weinig te bieden heeft. Deze leerkrachten geven aan behoefte te hebben aan een betere methode, beeldmateriaal en kennis. De methode VLL met daarin verwerkt Veilig de wereld in voorziet hierin beter.

Men vindt het lastig dat de woordenschat van de kinderen klein is. Het ideaal is dat de kinderen onze school binnenkomen met een rijke woordenschat en dat er voldoende beeldmateriaal aanwezig is. Het werken in een thema wordt ook genoemd als ideaal.

Onderstaand overzicht laat zien dat door schalen door de leerkrachten de meningen over waar zijzelf staan, niet veel uiteen lopen, maar dat daar waar zij vinden dat de school staat, dit wel een verschillend beeld toont.

Schalen: waar staat de **school** – en waar de **leerkracht**

lkr. 1: 1.....6..... 10
 1.....7.....10
 lkr. 2: 1.....8.....10
 1.....6.....10
 lkr. 3: 1.....4.....10
 1.....6/7.....10

4.3.4. De observatie

Wat wil ik bereiken met deze observatie?

Voor de observatie heb ik een schema gebruikt wat verdeeld is in 2 delen. De ene helft is voor het noteren van feiten die ik zie. Op deze manier probeer ik de objectiviteit en betrouwbaarheid in de observatie te behouden. De andere helft is om de feiten te interpreteren. De aandachtspunten die ik gebruik voor de interpretatie zijn ook nu woorden die het meest genoemd zijn in de ‘chuten’. Daarnaast observeer ik op het gebruik van het 4 takt model van Verhallen: Voorbereiden, Semantiseren, Consolideren en Controleren.

In eerste instantie had ik een ander formulier gemaakt om te observeren. Ik had de woorden die als belangrijk uit de woordparachute naar voren kwamen genoteerd in een observatieschema. Hiermee ging ik de woordenschatles observeren.

Ik merkte dat dit voor mij niet werkte omdat ik te veel gefocust was op die technieken en niet meer objectief keek.

Daarom heb ik het omgedraaid door alles te noteren wat ik zag en daarna te interpreteren met de belangrijke woorden ernaast.

Hierop volgend het geordend observatieverslag.

Geordend verslag observatie:

Er zijn 3 observaties gedaan. Er is van elke groep in de middenbouw een parallelgroep en in een van elke parallelgroepen is geobserveerd.

Hieronder wordt aangegeven wat in de woordenschatles is toegepast van de punten die de leerkrachten belangrijk vinden m.b.t. woordenschat.

De dikgedrukte woorden zijn de technieken die zijn toegepast. Er is niet geturfd, de technieken lopen door elkaar en het is vooral van belang om te weten of de techniek wordt toegepast en niet de frequentie.

groep 3	groep 4	groep 5
Vorbereiden	Vorbereiden	Vorbereiden
Semantiseren	Semantiseren	Semantiseren
Consolideren	Consolideren	Consolideren
Controleren	Controleren	Controleren
Woordveld	Woordveld	Woordveld
Beeldmateriaal /voorwerpen	Beeldmateriaal / werkblad	Beeldmateriaal / werkblad
Betekenisvol	Betekenisvol	Betekenisvol
Woordkaarten	Woordkaarten	Woordkaarten
Plezier	Plezier	Plezier
Anders. Betrokkenheid	Anders. betrokkenheid	Anders. betrokkenheid

○ **Analyse van het resultaat op de observaties:**

Tijdens de observaties heb ik meteen genoteerd wat ik zag. Ik heb achteraf de notities geïnterpreteerd.

De leerlingen hebben plezier in de lessen. Het uitbeelden van de woorden maakt dat er een grotere betrokkenheid is. De leerkrachten zorgen ook voor betrokkenheid door hun eigen (thuis)situatie erbij te betrekken.

Als tastbaar beeldmateriaal maakten de collega's gebruik van zowel echte materialen als kopieën met afbeeldingen die bij de aangeboden woorden horen. Deze woorden zijn weinig betekenisvol . Het zijn de woorden uit de methode.

Men bereidt de leerlingen voor door even terug te pakken op de vorige les en door het benoemen van het lesdoel. Er wordt gesemantiseerd, geconsolideerd en gecontroleerd. Er is één leerkracht geweest die deze woorden heeft benoemd in de woordparachute en deze leerkracht hoort niet bij de observatiegroep. Men kan zich afvragen of de geobserveerde leerkrachten zich bewust zijn van deze technieken.

Het doel van de observatie: 'Worden de zaken die als belangrijk aangegeven zijn in de woordparachute, toegepast tijdens de woordenschatles', is bereikt. Een volgende stap zal kunnen zijn om te kijken of men ook weet of men deze technieken toepast.

4.3.5. LOVS (leerling- en onderwijsvolgsysteem) woordenschattoets

Wat wil ik bereiken met het analyseren van deze gegevens?

Door het overzichtelijk in kaart brengen van deze gegevens zien de collega's de trend die zich binnen het woordenschatonderwijs van de middenbouw ontwikkelt.

Uitgaande van de verbetering die dit teweeg zal brengen geeft dit voor de school een duidelijk beeld weer. Hiervoor gebruik ik het leerlingvolgsysteem. De overzichten van de uitslagen van de middenmeting van de woordenschattoetsen van de schooljaren 2010 en 2011. Omdat het onderzoek maar een half jaar duurt, is het niet mogelijk om de meting van 2012 mee te nemen. Door de meting van 2010 mee te nemen en die van 2012 later toe te voegen wordt zichtbaar wat de eventuele interventies tot stand brengen.

Resultaten zoals benoemd in het zorgplan van de school

	A	B	C	D	E		vs	
groep 3a	15	0	11	6	17	67	lovs	17
groep 3b	14	5	5	5	26	58	lovs	18
groep 4a	13	0	15	15	16	54	lovs	36
groep 4b	14	7	0	21	57	14	lovs	39
groep 5	27	16	11	11	37	26	lovs	56

Afname middentoetsen januari 2010
gewicht: 53%

	A	B	C	D	E		vs	
groep 3a	15	0	7	13	53	27	lovs	25
groep 3b	14	0	0	14	36	50	lovs	17
groep 4a	15	7	0	27	33	33	lovs	36
groep 4b	16	0	13	38	31	19	lovs	42
groep 5a	11	27	9	36	18	9	lovs	61
groep 5b	12	8	42	17	17	17	lovs	59

Afname middentoetsen januari 2011
gewicht: 51%

○ **Analyse van het resultaat van de uitslag van de toetsen van LOVS
woordenschattoetsen en zoals beschreven in het zorgplan van de school**

Onderstaande tekst is overgenomen in het zorgplan van de school. Voor dit onderzoek heb ik alleen de relevante gegevens uit het zorgplan gebruikt. Dit betekent dat dit de gegevens zijn die voor woordenschat van belang zijn.

middenmeting 2009-2010

De resultaten van de woordenschat zijn in alle groepen 3 en 4 en 5 zwak.

Er wordt thuis weinig of niet (voor)gelezen wat betekent dat de kinderen thuis weinig extra taal en dan ook boekentaal aangeboden krijgen. De kleine woordenschat beïnvloedt het taalgevoel bij leerlingen. Dit jaar is groep 3 zwakker dan vorig jaar. Opvallend is de zwakke concentratie- en taakwerkhouding. De meeste LOVS toetsen doen ook een beroep doen op de woordenschat van kinderen.

Doelen

- Uitbreiden leertijd voor woordenschat.
- Implementeren 'stappen voor begrijpend lezen', waarmee tekstbegrip vergroot wordt. (Hierin wordt de stap opgenomen: Welke woorden vind je moeilijk ?)
- Inzet Digiborden ook uitbreiden voor de anderen vakgebieden. (dus ook bij woordenschatontwikkeling)
- Intensiveren computers (software woordenschat)
- Informatie middagen over wat ouders thuis kunnen doen

middenmeting 2010-2011

Beide groepen 5 scoren niet stabiel.

Het streven is onderstaande doelen te bereiken door de inzet van een plan van aanpak m.b.t. het taal en leesonderwijs.

Doelen

(doelen vorig schooljaar evalueren)

- De scores tussen de parallelgroepen 3,4 en 5 zijn stabiel.
- Het woordenschatniveau stijgt.
- Begrijpend lezen groep 5 scoort voldoende.
- Het leesniveau van groep 3 is stabiel en het E percentage is teruggebracht naar minder dan 30%. (gemiddeld beide groepen nu 32,5 %

- Spelling en taal scoren nu voldoende, dit blijft minimaal gehandhaafd en laat een stijgende lijn zien.

Samen met de zorgcoördinator van de school heb ik de resultaten besproken en zijn bovenstaande gegevens en doelen geformuleerd.

Een van de doelen van vorig schooljaar (09-10) was de uitbreiding van de woordenschatleertijd. De middenmeting van (10/11) laat in de groepen 4 en 5 een lichte verbetering zien. Heeft dit te maken met de uitbreiding van de leertijd? Een andere interessante vraag is waarom in de ene groep 5 beter gescoord wordt dan in de andere. Het doel om de ontwikkeling van het woordenschatonderwijs in kaart te brengen is bereikt. Ook met het inzichtelijk maken van de trend in deze ontwikkeling is een begin gemaakt. Het deel van de deelvraag: 'Wat lees ik uit de gegevens van het leerlingvolgsysteem? Wat betekent dit?' is beantwoord. Het vervolg van deze deelvraag: Hoe kan ik dit verwoorden naar een stimulans voor de leerkrachten?' verwerk ik in de conclusie en advies.

Op de volgende pagina's enkele grafieken die de woordenschatontwikkeling van de schooljaren 2009 – 2010 en 2010 -2011 per leerjaar weergeven.

Dit is een extra overzicht, niet alleen van de middenmetingen, maar van alle meetmomenten. Er is een lichte stijging zichtbaar. Deze stijging kan ik meenemen in het antwoord op het tweede deel van deze deelvraag: "Hoe kan ik dit verwoorden naar een stimulans voor de leerkrachten?"

Leerjaar 3 - 5. Overig: CITO Woordenschattoets –Woordenschat

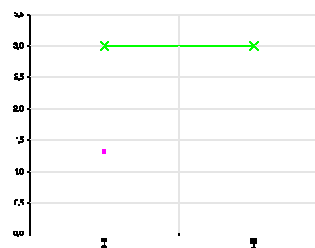
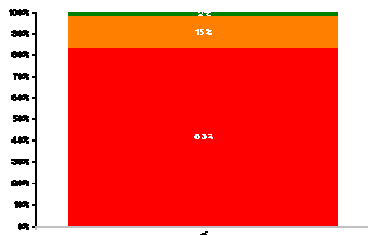
leerjaar: 3

periode: 2009/2010 tot 2010/2011

aantal: 29 leerlingen

Ontwikkeling niveaupercntages A,B,C,D en E

Blauw=% leerlingen in niveau A, groen=B%, oranje=C%, rood=D/E%

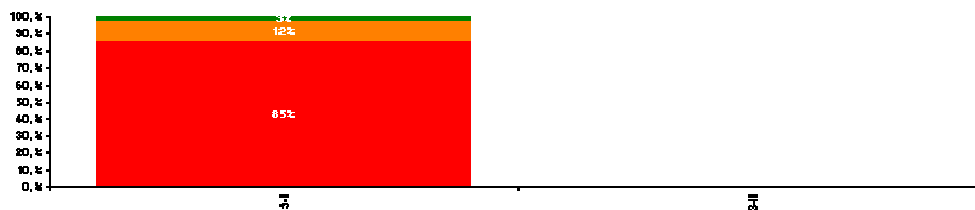

Ontwikkeling gemiddelde

X landelijk gemiddelde

0 gemiddeld

Ontwikkeling niveaupercntages A, B, C en D/E per leerjaar en trimester

		niveau	A %	D/E %
Schooljaar	3			
2009-2010				
2010-2011		D -	0 %	83 %
		D	0 %	83 %

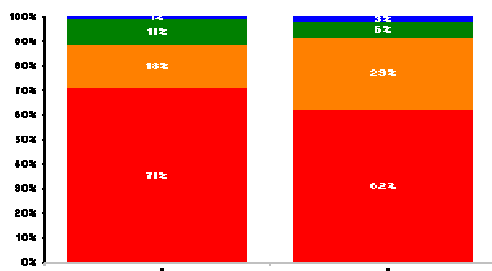
Leerjaar 4 - 5. Overig: CITO Woordenschattoets –Woordenschat

leerjaar: 4

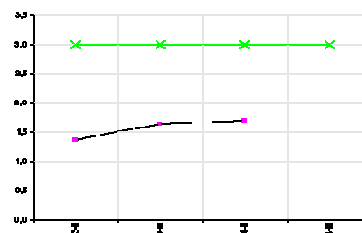
periode: 2009/2010 tot 2010/2011

aantal: 33 leerlingen

Ontwikkeling niveaupercntages A,B,C,D en E

Blauw=% leerlingen in niveau A, groen=B%, oranje=C%, rood=D/E%

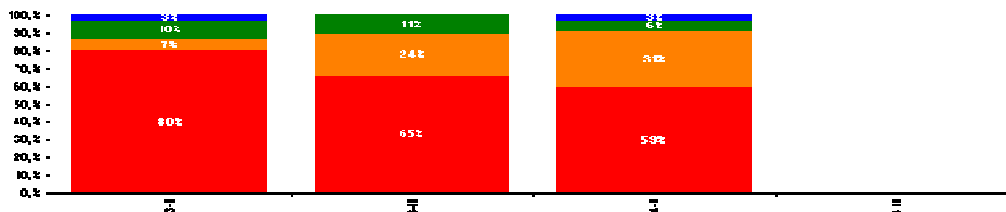

Ontwikkeling gemiddelde

X landelijk gemiddelde

0 gemiddelde

Ontwikkeling niveaupercntages A, B, C en D/E per leerjaar en trimester.

					4			
Schooljaar	3	niveau	A %	D/E %	4	niveau	A %	D/E %
2009-2010	1,5	D	1 %	71 %				
2010-2011					1,7	D +	3 %	58 %
	1,5	D	1 %	71 %	1,7	D +	3 %	62 %

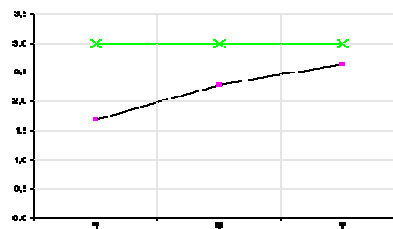
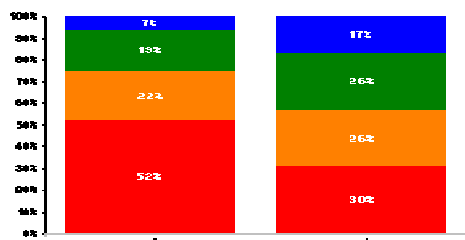
Leerjaar 4 - 5. Overig: CITO Woordenschattoets –Woordenschat

leerjaar: 5

periode: 2009/2010 tot 2010/2011

aantal: 25 leerlingen

Ontwikkeling niveaupercentages A,B,C,D en E

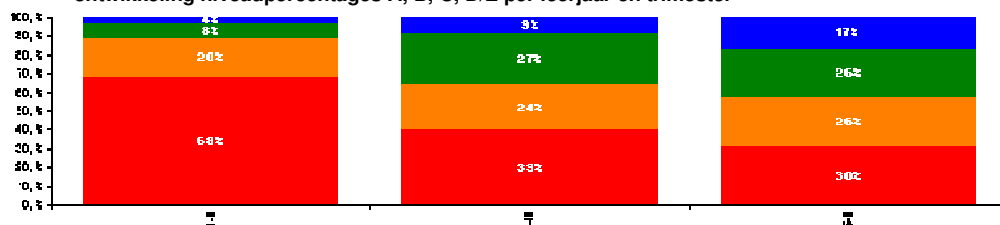
Blauw=% leerlingen in niveau A, groen=B%, oranje=C%, rood=D/E%

Ontwikkeling gemiddelde

X landelijk gemiddelde

0 gemiddelde

ontwikkeling niveaupercentages A, B, C, D/E per leerjaar en trimester

Schooljaar	4	niveau	A %	D/E %	5	niveau	A %	D/E %
2009-2010		C -	7 %	52 %				
2010-2011					2,6	C	17 %	30 %
		C -	7 %	52 %	2,6	C	17 %	30 %

4.4. De Taalmethode

De deelvraag over de taalmethode: “Wat is van belang bij de keuze van de taalmethode mbt woordenschat?” kan ook beantwoord worden. De werkgroep van de nieuwe taalmethode heeft uit de kwaliteitslijst de volgende belangrijkste punten kunnen halen:

- a) Dat men het belangrijk vindt dat woordenschat elke dag aan bod moet komen,
 - b) Dat de woorden moeten aansluiten op de hele methode, dus ook te gebruiken zijn bij spelling etc.
 - c) Dat als het 4 takt/model in de methode verweven is, dat een fijne ‘bijkomstigheid’ zou zijn.
- Op de W/schijf van de school kan men de kwaliteitslijst zoals die gebruikt is terugvinden onder - leerkrachten / taalmethode- .

4.5. Terugblik

Al snel kwam ik er achter dat het afnemen van interviews bij alle 11 collega's van de middenbouw een tijdrovende manier zou worden. Dit heeft me doen besluiten om het anders aan te pakken. Ik heb uit elk leerjaar bij een collega een interview afgenomen en dit daardoor verminderd tot 3 interviews. Ik heb de vragen verwerkt in een enquête, wat tijd heeft bespaard. Ik had besloten voor een interview omdat ik dacht daardoor veel te weten te komen over wat er leeft bij de leerkrachten. Om hier toch nog meer van te weten heb ik vervolgens gekozen voor een observatie van een woordenschatles. Ook weer uit elk leerjaar, bij een collega een klasbezoek om te observeren.

In eerste instantie dacht ik voldoende te hebben aan de gegevens uit het zorgplan van de school, wat betreft de gegevens uit het leerlingvolgsysteem. Maar door het intensief bezig zijn met de cijfers in het systeem ben ik me meer bewust van de mogelijkheden binnen het systeem en het belang daarvan. Dit is belangrijk wanneer ik in januari 2011 met de middenmeting de gevolgen van de eventuele interventies die schoolbreed ingezet zijn kan bekijken op de manier zoals in het onderzoek.

Met deze data heb ik genoeg gegevens om antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag.

In hoofdstuk 5 kan ik naar aanleiding van deze analyses van de onderzoeksgegevens een antwoord geven op de onderzoeksvraag van dit actieonderzoek. Tevens zal ik in dit zelfde hoofdstuk de conclusies die hieruit voortkomen benoemen.

Hoofdstuk 5

Antwoorden op de onderzoeksvraag en conclusies

5.1. Wat komt ter sprake

In dit hoofdstuk kom ik tot de antwoorden op mijn deelvragen en onderzoeksvraag in de volgende paragrafen:.

5.2 Inleiding

5.3 Antwoorden en conclusies op de onderzoeksvragen en ondersteuning van literatuur

5.4 Samenvatting conclusies

5.5 Validiteit

5.6 Terugblik

5.7 Aanbevelingen

5.2. Inleiding

Aan de hand van de in hoofdstuk vier gepresenteerde en geanalyseerde data, worden in dit hoofdstuk de antwoorden op de onderzoeksvragen duidelijk. Ik ga conclusies verbinden aan mijn eigen praktijk. Daarnaast maak ik ook een verbinding met de literatuur. Per deelvraag kom ik tot antwoorden en conclusies. In paragraaf 5.4 vat ik alle conclusies samen.

5.3. Antwoorden op de onderzoeksvragen

Deelvraag 1:

Wat lees ik uit de gegevens van het leerlingvolgsysteem? Hoe kan ik dit verwoorden naar een stimulans voor de leerkrachten?

De middenmetingen van 2010 en 2011 laten een lichte vooruitgang zien. Deze vooruitgang is vooral zichtbaar bij de groepen 5 en 4. Op de jaaroverzichten is dit beeld nog positiever.

Ik kan mijzelf de vraag stellen of dit al voort komt uit het feit dat we al meer aandacht vestigen op het woordenschatonderwijs en dat daardoor de stap van bewustwording al in kleine mate gezet is. Door de uitslag met de leerkrachten te bespreken zal dit de collega's zeker positief stimuleren. Het is van belang om in een later stadium middels gesprekken vast

te stellen of zij ook van mening zijn dat bewustwording een rol speelt. Hiermee kan de rol van de leerkracht benadrukt worden.

In het theoretisch kader heb ik besproken dat men d.m.v. het gebruik van toetsen in de gaten kan houden of de ontwikkeling bij de leerlingen in voldoende mate plaatsvindt. Wij zullen als school goed moeten beseffen dat het taalaanbod van en door de leerkracht een grote rol speelt. De woorden uit de woordfrequentielijst die gebruikt wordt door Cito, zullen bij veel van onze leerlingen niet bekend zijn. Wij willen vanzelfsprekend bereiken dat onze leerlingen goed scoren op de Cito-toetsen voor woordenschatontwikkeling. Er is onderzocht wat de overlap van de woorden is die de methode toetst in groep 4 en die Cito toetst in groep 4. De grootste overlap is 3 woorden. Wij moeten ons dus wel realiseren dat onze inzet om de woordenschat te vergroten, misschien wel wordt gehaald, maar dat we dit niet vertaald ziet in de uitslagen van de Cito-toets. De leerkracht doet ertoe!

Zoals ik aan het begin van deze paragraaf al vermeldde is er een lichte vooruitgang zichtbaar is bij de januarimeting van 2011. Ik ben daar blij mee, maar het kan natuurlijk de normale fluctuatie zijn die men wel vaker ziet. Toch is dit kleine succes een goede aanleiding om in gesprek te gaan met de collega's, dit te delen en hun inzet daaraan te koppelen.

Ik ga hier de theorie van Marzano bij gebruiken, waarvan hier een kleine notitie: "De leerkracht is dus binnen de school de belangrijkste factor die invloed heeft op de leerling. Het gaat hier met name om effectieve instructie, maar ook om de mate waarin een leerkracht kan reflecteren op eigen handelen". Zie hoofdstuk 2 blz. 11 en 12.

Deelvraag 2 :

Wat is van belang bij de keuze van de taalmethode mbt woordenschat?

Alle leerkrachten die de kijkwijzer hebben ingevuld gaven het belang aan van het onderdeel woordenschat in de methode. Dit onderdeel moet goed geïntegreerd zijn in de methode. Het moet elke dag aan bod komen. Het moet er aantrekkelijk uit zien en de woorden moeten van deze tijd zijn.

De woorden die worden aangeboden moet ook doorlopen in het onderdeel spelling van de methode.

De theorie van de methode Veilig leren lezen onderstreept het belang van het aanbieden van woorden in de context en thema.

De tijd die de school wil besteden aan woordenschatonderwijs speelt een grote rol. In Taalpilots wordt gezegd dat Taal actief minimaal één uur per week besteedt aan woordenschatlessen voor alle leerlingen en minimaal één uur per week extra woordenschatonderwijs biedt aan leerlingen met een te kleine woordenschat. De methode Zin in taal biedt hetzelfde aan, alleen komen de woordenschatlessen bij Taal actief elke dag aan bod en bij Zin in taal niet. Bij het beslissen van de keuze van de methode heeft dit onderdeel een grote rol gespeeld. De keuze is gevallen op Taal actief. Door de uitslag van de kijkwijzers kan ik concluderen dat het onderdeel woordenschat zwaar heeft gewogen bij het uitproberen van de methodes. Ik kan daar alleen maar heel blij om zijn!

Deelvraag 3:

Ik wil weten wat de leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven.

Men is niet echt tevreden over het woordenschatonderwijs op onze school.

Waar men ook niet voldoende tevreden over is, zijn de vaste afspraken die men graag helder wil hebben. Hierbij sluit de behoefte aan een doorgaande lijn binnen de school goed aan.

Niet voldoende tevreden is men ook over het woordenschatonderwijs zoals de leerkrachten dit zelf geven.

De behoefte aan kennisvergroting, waarbij de notitie dat de kennis over woordenschatonderwijs in het algemeen groter wordt geacht dan de kennis over woordenschatonderwijs aan kinderen, is een logisch gevolg op het niet voldoende tevreden zijn over zichzelf m.b.t. het geven van woordenschatlessen.. Hier zou ik de lezing die ik heb bijgewoond van Kees Vernooy goed kunnen gebruiken.

Hij (Vernooy 2010) zegt nl: “Beginnende lezers hebben vaak veel moeite met het lezen van woorden die niet tot hun woordenschat behoren. Woordenschat heeft alles te maken met het betekenis verlenen van de lezer aan de tekst. Bij een onvoldoende woordenschat komt dit betekenis verlenen in de knel. De lezer begrijpt dan niet meer zo goed wat hij leest”. (hoofdstuk2 blz. 11)

De materiële behoefte is een kwestie van met elkaar bespreken waar de prioriteiten liggen en wanneer er mogelijkheden zijn om een en ander aan te schaffen.

De antwoorden op vraag over wat de sterke punten van de leerkrachten zijn, kunnen gebruikt worden om de behoeften te ondersteunen.

De discrepantie in de vraag over het schalen van school en leerkracht zou meer onderzoek verdienen. Nu zijn drie leerkrachten ondervraagd. Dit zou voorgelegd kunnen worden aan alle leerkrachten, niet enkel de leerkrachten van de middenbouw, maar van de hele school. De uitslag van de observaties is meer positief dan ik had verwacht. De vraag die ik de leerkrachten nu nog kan stellen is of zij zich bewust zijn van de toegepaste technieken. Hiermee komt de kennisvergroting weer naar voren. Uit bovenstaande concludeer ik dat men niet tevreden is over het woordenschatonderwijs op onze school en dat dit dus aanpak verdient. Dat dit vooral ingevuld kan worden met de behoeften die de leerkrachten aangeven; kennisvergroting, het in gang zetten van onbewust bekwaam naar bewust bekwaam en materiële ondersteuning.

5.4. *Samenvatting conclusies*

De onderzoeksvraag

Wat is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een peil te brengen wat leidt tot het beter begrijpen van de stof, waardoor er betere resultaten bereikt worden?

D.m.v. de antwoorden en conclusies van de deelvragen in paragraaf 5.3 kan ik nu het antwoord geven op de onderzoeksvraag van dit meesterstuk.

De samenvatting van de conclusies op de deelvragen en daardoor de uiteindelijke conclusie op de onderzoeksvraag zullen mij in staat stellen om de school te ondersteunen in hun handelingsverlegenheid betreffende het woordenschatonderwijs. Ik hoop hierdoor met nuttige adviezen te kunnen komen die de leerlingen helpt om tot betere resultaten te komen. Ik ga de acties die volgen uit de conclusies verwerken in een plan van aanpak en dit bespreken met het MT en in een later stadium met het team. Hierover meer in paragraaf 5.6 Aanbevelingen.

5.4.1. *Conclusie op de onderzoeksvraag*

Het volgende is nodig om de woordenschat van de leerlingen op deze school op een ‘hogere’ peil te brengen, zodat dit leidt tot het beter begrijpen van de stof en er betere resultaten bereikt worden.

1. Het is vooral van belang om de rol van de leerkracht te benadrukken.
2. Wanneer de leerkrachten de mogelijkheid wordt geboden hun kennis te vergroten m.b.t.

woordenschatonderwijs aan kinderen wordt het peil van de leerkracht op een niveau gebracht wat kan leiden tot betere resultaten bij de leerlingen.

3. Meer en betere software en beeldend materiaal geven de leerkrachten meer mogelijkheden tijdens de lessen.
4. Een taalmethode met een groot en dagelijks aanbod van woordenschatlessen met als voorkeur het 4 taktmodel als methodiek. Hieraan is voldaan door te kiezen voor Taal actief.
5. Een doorlopende lijn en eenduidige afspraken door de hele school.
6. Transparantie en duidelijkheid m.b.t. de toetsresultaten. Deze goed en helder bespreken. Het belang benadrukken van de toetsuitslagen, maar ook het belang van het analyseren van toetsen en het inzetten van de conclusies die daaruit voort komen.
7. De kwaliteiten van de leerkrachten bespreken en gebruiken voor de adviezen die gegeven gaan worden. Hier kan weer de rol van de leerkracht benadrukt worden!

5.5. Valideren van de conclusies

Om tot deze conclusies te kunnen komen, zijn er heel wat stappen genomen. In dit traject ben ik uitgegaan van de principes beschreven in het boek: 'Basisprincipes praktijkonderzoek' van Frits Harinck.(2009), zoals ik die beschreven heb in hoofdstuk 3. Daarnaast heb ik begeleiding gehad van mijn docent en hebben mijn critical friends mij waar nodig ondersteund en advies gegeven. Belangrijk is dat de conclusies tot stand zijn gekomen door gegevens te verzamelen die antwoord geven op mijn onderzoeksvraag en dat deze conclusies aansluiten bij mijn praktijksituatie.

5.6. Terugblik

Het doel van mijn onderzoek is hiermee bereikt! Mijn onderzoeksvraag is beantwoord, Het is helder wat de school en de leerkrachten nodig hebben om goed woordenschatonderwijs te geven. De resultaten stijgen al een héél klein beetje en ik hoop dat deze trend zich gaat voortzetten en zelfs dat dit zich sneller zal gaan ontwikkelen.

Ik ga proberen ervoor zorgen dat de leerkrachten nog veel meer zullen beseffen dat zij degene zijn die ertoe doen!

Het onderzoek heeft voor mij wel een ander inzicht gegeven wat betreft het woordenschatonderwijs op onze school. Men is

verder dan ik alvorens dacht.

Het is wel belangrijk dat de collega's zich van onbewust bekwaam naar bewust bekwaam gaan ontwikkelen.

Deze situatie heeft mij laten denken dat er niet veel aan woordenschatonderwijs gedaan werd.

Ik kom hier in hoofdstuk 6 "Reflectie op mijn eigen ontwikkeling" op terug. Er worden technieken toegepast die men zich niet bewust is en dit leidt tot ineffectieve instructie. Deze uitkomst is van belang voor de directie en ib-ers die hier een studiedag over teamvergaderingen aan kunnen besteden.

Hoofdstuk 6

Evaluatie / Reflectie op eigen handelen

6.1. Wat komt ter sprake.

In dit hoofdstuk evalueer ik het onderzoeksproces en reflecteer ik op mijn eigen handelen.

6.2 Inleiding

6.3 Evaluatie op het proces en reflectie op eigen handelen

6.4 Terugblik

6.2. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt teruggekeken op wat het onderzoek heeft opgeleverd. Hieruit volgen de aanbevelingen voor een eventueel vervolgonderzoek en een stappenplan. Het stappenplan zet ik om in een actieplan met daaraan een tijdspad gekoppeld. Eveneens bevat dit hoofdstuk een persoonlijke evaluatie. Gedurende het hele proces van het onderzoek bemerkte ik bij mij de behoefte om te reflecteren. Dit hoofdstuk biedt hiervoor de mogelijkheid.

6.3. Evaluatie op het proces en reflectie op eigen handelen

In de paragrafen 6.3.1, 6.3.2 en 6.3.3 wordt de evaluatie en reflectie besproken.

6.3.1. Wat betekent de conclusie voor het onderwijs?

Dit onderzoek levert belangrijke informatie op voor het onderwijs op onze school. Het onderzoek laat zien wat onze school nodig heeft met betrekking tot woordenschatonderwijs.

Het laat het belang van de rol van de leerkracht zien. De leerkracht doet ertoe!

Het laat zien dat de leerkrachten behoefte hebben aan duidelijkheid en structuur. Dit leid ik af door de antwoorden door hen gegeven in de enquête en het interview. Zij willen graag

duidelijke afspraken en een goede taalmethode die hen begeleidt in het

woordenschatonderwijs. Uit de vraag naar waar de leerkracht goed in is, blijkt dat we kwaliteit in huis hebben. Door de vraag van de collega's naar kennisvergroting kan dit alleen maar meer worden, vooral wanneer we denken aan het inzetten van de woordenschatroutines.

Dit onderzoek laat zien dat veel is terug te brengen naar de rol van de leerkracht. Alle opmerkingen in de conclusie zijn hierop terug te voeren. Ik besef me terdege dat de rol van de directie, maar vooral van de ib-er hierbij een grote rol speelt.

Kortom, de rol van de leerkracht is van groot belang en het belang van de rol van de ib-er is hierbij een krachtige ondersteuning.

Een praktijkonderzoek is een beperkt onderzoek en de duur van het onderzoek was kort waardoor er vervolggesprekken noodzakelijk zullen zijn. Deze zijn dan ook opgenomen in het plan van aanbevelingen.

Het onderzoek is ook te kort om de eventuele, maar verwachte stijgende resultaten hierin al zichtbaar te maken. Door de cyclus van het bespreken van de resultaten die binnen onze school afgesproken is komt dit op het later tijdstip weer aan de orde.

6.2.2. Voor wie of wat levert dit onderzoek nog meer op?

In de theorie heb ik vaak het belang van de rol van de leerkracht benoemd. Door de conclusie van het onderzoek en door dit te bespreken met de leerkrachten kan ik voorzichtig concluderen dat het mijn collega's het besef oplevert dat zij degene zijn die het moeten doen. Het onderzoek is van grote waarde voor de taalcoördinator. Ik zal haar adviseren het taalbeleidsplan daarop af te stemmen.

De waarde voor mijn collega intern begeleiders kan verwoord worden door het belang van hun rol tijdens de groepsprofielbesprekingen met de leerkrachten. Door de conclusie van dit onderzoek mee te nemen in deze besprekingen wordt het bewustwordingsproces breder ingezet en het effect groter.

Door mijn eigen enthousiasme dat ontstaan is door dit onderzoek hoop ik hier een grote bijdrage te kunnen leveren.

6.3.3. Wat betekent dit onderzoek voor mij persoonlijk?

Veel onderzoekers zoals Kees Vernooy en Marzano geven het belang van de rol van de leerkracht aan, zoals ik in mijn theoretisch kader heb beschreven en ik merk dat ik dit belangrijk punt in mijn gesprekken steeds meer meeneem. Het is een onderdeel in mijn denken geworden en is onbewust een onderdeel van mijn visie op onderwijs geworden. Gaandeweg het onderzoek werd ik steeds enthousiaster. Ik zag er als een berg tegenop en tijdens de 'beklimming' zag ik de top steeds dichterbij komen en het gevoel van het leveren van een prestatie werd ook een gevoel van plezier en inzicht. Inzicht in de materie en inzicht in mezelf. Dat ik toch steeds weer vooronderstellingen bij mezelf tegenkom, terwijl ik vaak denk van mezelf dat ik die opzij zet en met een open vizier zaken en mensen benader. De driehoek theorie praktijk en ikzelf heb ik zeer intens en als zeer verrijkend ervaren.

Ik ben een enorm gevoelsmens en dit onderzoek heeft ook mijn onderbelichte zakelijke kant meer tot ontwikkeling gebracht. Ik heb ervaren dat je die veel meer nodig hebt en meer kunt 'gebruiken' dan ik me eerder besepte.

Ik heb in dit proces geleerd dat ik het negatieve remmende effect wat iets op mij kan hebben als ik het niet weet, om kan zetten in een positieve ontwikkeling. Allereerst toegeven dat ik het niet weet, is voor mij een grote stap en dan de stap nemen om het aan anderen te vragen is voor mij het beklimmen van een berg. Tijdens het beklimmen van de berg van het onderzoek heb ik de hobbel van niet perfect hoeven zijn al een paar keer genomen. Moeilijk, maar het voelt goed. Ik heb hierbij veel steun van mijn critical friends gekregen. Bij hen kon ik mijn vragen kwijt, was de drempel niet hoog, want het hoorde bij het proces van het onderzoek. Hierdoor heb ik steeds beter geleerd te vragen. Van hen heb ik ook veel geleerd. We zijn een hechte groep geworden, die elkaar in de vroege uurtjes van de ochtend, of 's avonds laat nog via de mail vonden.

De doelen van de competenties en de verbeterpunten uit mijn POP heb ik zeker bereikt!

Ik moet nog meer leren mijn successen te vieren! Dit ga ik zéker doen met mijn familie en critical friends!

6.4. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Uit bovenstaande conclusies beschrijf ik in deze paragraaf de aanbevelingen voor een vervolgtraject. Ik zet deze in een tijdspad, zodat hierover duidelijkheid is en het voor iedereen zichtbaar is wanneer welke stappen ondernomen worden. Dit aanbevelingsplan wordt allereerst besproken in het MT. Daar kunnen eventuele vragen beantwoord worden, indien nodig aanpassingen worden gedaan om het dan te presenteren aan het team.

Ik begin mijn aanbeveling met het belang van kennis vergroten, omdat dit het proces van bewust bekwaam worden in gang zet. Door hiermee te beginnen hoop ik dat de betrokkenheid van de collega's vergroot wordt en dat zij er zin in hebben om bewust de technieken van het 4takt model en de routines toe te gaan passen. Ik zal hiervoor veel gebruik maken van de theorie en de praktijkvoorbeelden van routines uit het boek "Op woordenjacht". J.Duerings, B.van der Linden, U.Schuurs en H.Strating (2011). Het praktisch aan de slag kunnen met de theorie stimuleert tot handelen. Dit moet eerst goed voorbereid worden en staat in het plan om hier in september mee te beginnen. Het is al veel besproken: 'De leerkracht doet er toe', maar ook de ib-er doet ertoe. Ik hoop in dit proces een rolmodel te kunnen zijn.

Ondertussen kunnen er andere zaken aangepakt worden zoals het inventariseren van de

aanwezige materialen en de behoefte aan nieuwe materialen alsmede van de software.

Hiervan ga ik een prioriteitenlijst maken en dit voorstel voor de zomervakantie 2011 voorleggen aan het MT.

De taalmethode wordt dit schooljaar nog aangeschaft. De school gaat hiermee aan de slag. Ik ga mij inlezen in de methode om met de tussenevaluatie goed in te kunnen gaan op vragen en eventuele problemen waar men tegenaan zal lopen goed het hoofd te kunnen bieden. Ik vraag ook de andere IB-ers en RT-ers, evenals de taalspecialist zich goed voor te bereiden op deze evaluatie.

Samen met de taalspecialist ga ik na welke afspraken er al gemaakt zijn betreffende woordenschatonderwijs. Tijdens bouwvergaderingen zal dit regelmatig een punt op de agenda blijven om te peilen welke afspraken men nodig vindt om uiteindelijk prettig te kunnen werken.

Nader onderzoek naar de kwaliteiten van de leerkrachten wordt aan het begin van het nieuwe schooljaar gestart. Dit gebeurt in overleg met de directie. Door bijvoorbeeld klassenconsultatie, kan men leren van elkaars kwaliteiten.

Het is bewezen dat onderwijs aanbieden in een betekenisvolle situatie meer oplevert. Voor volwassenen is dit niet anders. Als mijn collega's gepakt worden door de conclusie van het onderzoek en de zin zien van de vervolgstappen, dan gaan zij ervaren dat het woordenschatonderwijs een vlucht gaat maken op onze school! In hoofdstuk 2 heb ik de kansen weergegeven in een woordweb en deze kansen komen allemaal aan bod! Wat een kans!

Actieplan aanbevelingen

Datum	Actie	wie	tijdspad	evaluatie
Sept. 2011	inventariseren kennisbehoeften. Kennis vergroten / woordenschatroutines	MT - IB	Juni 2011 Sept. 2011 Okt. 2011 start	Januari 2012 Mei 2012
Minimaal 3x per jaar	Presentatie (midden) toetsen	BC - IB	Feb, 2011 Juni 2011	Zorgoverleg Juni 2011
Juni 2011	Inventariseren aanwezige materialen en behoefte aan materialen en aanschaffen	Onderzoeker / IB en RT	Sept. – okt. 2011 Nov. – dec. 2011	Jan 2012
juni	Inventariseren software	ICT	Sept. 2011	Jan 2012
Juni 2011	Aanschaf taalmethode/ Inlezen methode/ woordenschat	Taalmethode - werkgroep	Juni 2011	Jan2012
Juni 2011	Afspraken in kaart brengen Doorlopende lijn	Onderzoeker / taalspecialist	Juli 2011	Jan2012
Sept.2011	Kwaliteiten leerkrachten in kaart brengen	Onderzoeker dmv gesprekken	Dec. 2011	Juli 2012
Jan 2012	Kwaliteiten inzetten	taalspecialist regelt klassenconsultatie	Sept. – dec. 2011 Mrt. – juni 2012	Juli 2012

Dit plan is een levend document, wat wil zeggen dat dit plan steeds kan worden bijgesteld en aangepast. Dit gebeurt zeker na elke evaluatie.

Nawoord

Terugkijkend op de keuze van mijn onderwerp voor dit meesterstuk ben ik blij dat ik heb doorgezet. Ik was in eerste instantie onzeker, omdat ik gekozen heb voor een onderwerp dat al zoveel besproken en onderzocht is. Maar voor onze school heeft het belangrijke informatie opgeleverd.

Ik wil graag alle mensen bedanken voor de hulp die ik van hen heb gekregen om dit meesterstuk tot een goed einde te brengen. Voor de steun en ruimte die zij mij gedurende de opleiding hebben gegeven. Het was een heftige periode, maar ik kan terugkijken op een mooie persoonlijke ontwikkeling en uitkijken naar een begin van een hopelijk stijgende woordenschatontwikkeling binnen onze school.

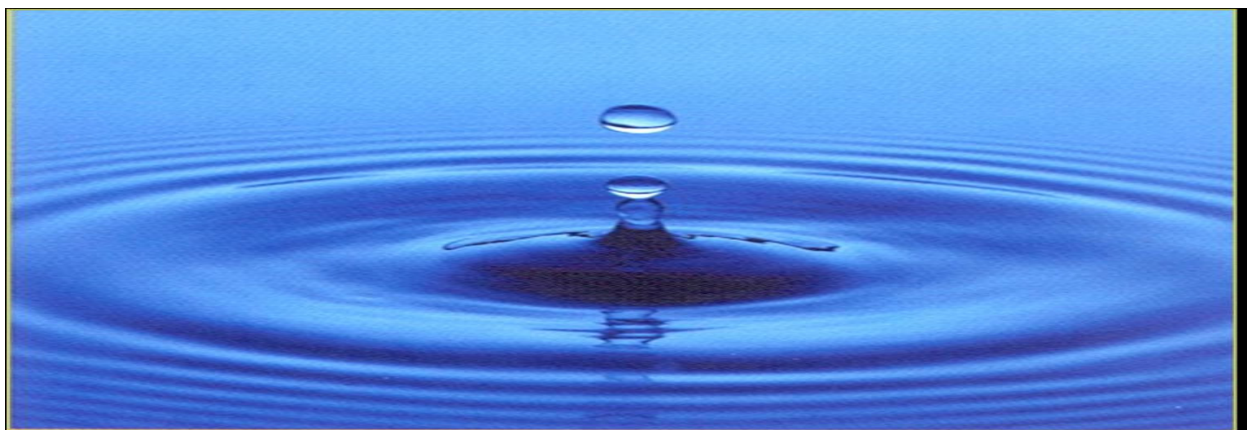
Mijn begeleidster van Fontys was een rolmodel voor mij wat betreft het aannemen en uitdragen van een kritische houding. Mijn oprechte dank daarvoor.

Mijn critical friends bedank ik voor de steun en alle goede adviezen. Voor de gezellige momenten die we beleefd hebben, maar ook voor de opbeurende woorden wanneer ik het even niet meer zag zitten.

Daarnaast wil ik mijn collega's bedanken voor alle hulp, steun en begrip.

Als laatste wil ik vooral mijn man bedanken. Mijn steun en toeverlaat, die mij veel uit handen heeft genomen in deze drukke periode. Mijn kinderen en schoonkinderen bedank ik voor hun hulp, betrokkenheid en begrip. In de periode van de opleiding ben ik 4 kleinkinderen rijker geworden. Naast deze allerbelangrijkste rijkdom is de opleiding en het schrijven van dit meesterstuk een fijne toegevoegde rijkdom aan mijn persoonlijke ontwikkeling en is dit onderzoek de moeite dubbel en dwars waard geweest.

de cirkel van invloed

Literatuur

Bannink, F., *Oplossingsgerichte vragen*

Amsterdam: Pearson (2009)

Duerings, J., van der Linden, B., Schuurs, U., Strating, H., *Op woordenjacht*

Creatief en effectief werken aan woordenschatuitbreiding.

Fontys Fydes / Antwerpen – Apeldoorn Garant (2011.)

Faassen, van H.,

[www. tussentaalenbeeld.nl](http://www.tussentaalenbeeld.nl)

download mrt. 2011 via Taal dit en Taal dat.

Harinck, F., *Basisprincipes praktijkonderzoek*

Antwerpen- Apeldoorn: Garant (2009)

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J. & Scheepma, W., *Ontwikkeling door onderzoek; een handreiking voor leraren.*

Utrecht: Thieme-Meulenhof (2009)

Marzano, R.J., *Wat werkt: in de klas.*

Vlissingen: Bazalt: (2008)

Marzano, R.J., *Wat werkt: op school.*

Vlissingen: Bazalt: (2009)

Marzano, R.J., *Wat werkt: Pedagogisch handelen & klassenmanagement*

Vlissingen: Bazalt: (2010)

Meijerink, H., *Over de drempels met taal en rekenen' .*

Expertgroep Doorlopende LeerlijnenTaal en Rekenen (2008)

download 15 dec. 2010 via Meijerink.

Nuft, D., van den & Verhallen, M., *Met woorden in de weer , Praktijkboek voor het basisonderwijs.*

Bussum: Coutinho: (2002)

Odenthal, L., *Workshop praktisch meten*

CPS Onderwijsontwikkeling en advies (2009)

download 19 maart 2011 via Triangulatie

Stoeldraijer, J., *Kwaliteitskaart woordenschat controleren.*

Edux Projectbureau Kwaliteit, (2006-2007)

download dec. 2010 via www.taalpilots.nl.

Verhallen, M., *Meer en beter woorden leren, projectbureau kwaliteit PO raad Utrecht.*

download 27 nov. 2010, via www.taalpilots.nl.

Vernooy, K. Dr., *Een goede woordenschat, De basis voor een goede schoolloopbaan.*

Taalbeleid Onderwijsachterstanden, CPS december (2007/januari 2008)

Vernooy, K. Dr., *Lezen stopt nooit , Lectorale rede.*

Hogeschool Edith Stein Hengelo (januari 2009)

download 27 nov. 2010 via Lezen stopt nooit.

Vernooy, K. Dr., *De meeste problemen zijn kwaliteitsproblemen.*

Taal . Leesproblemen – Algemeen 1 . 1 CPS (november 2007)

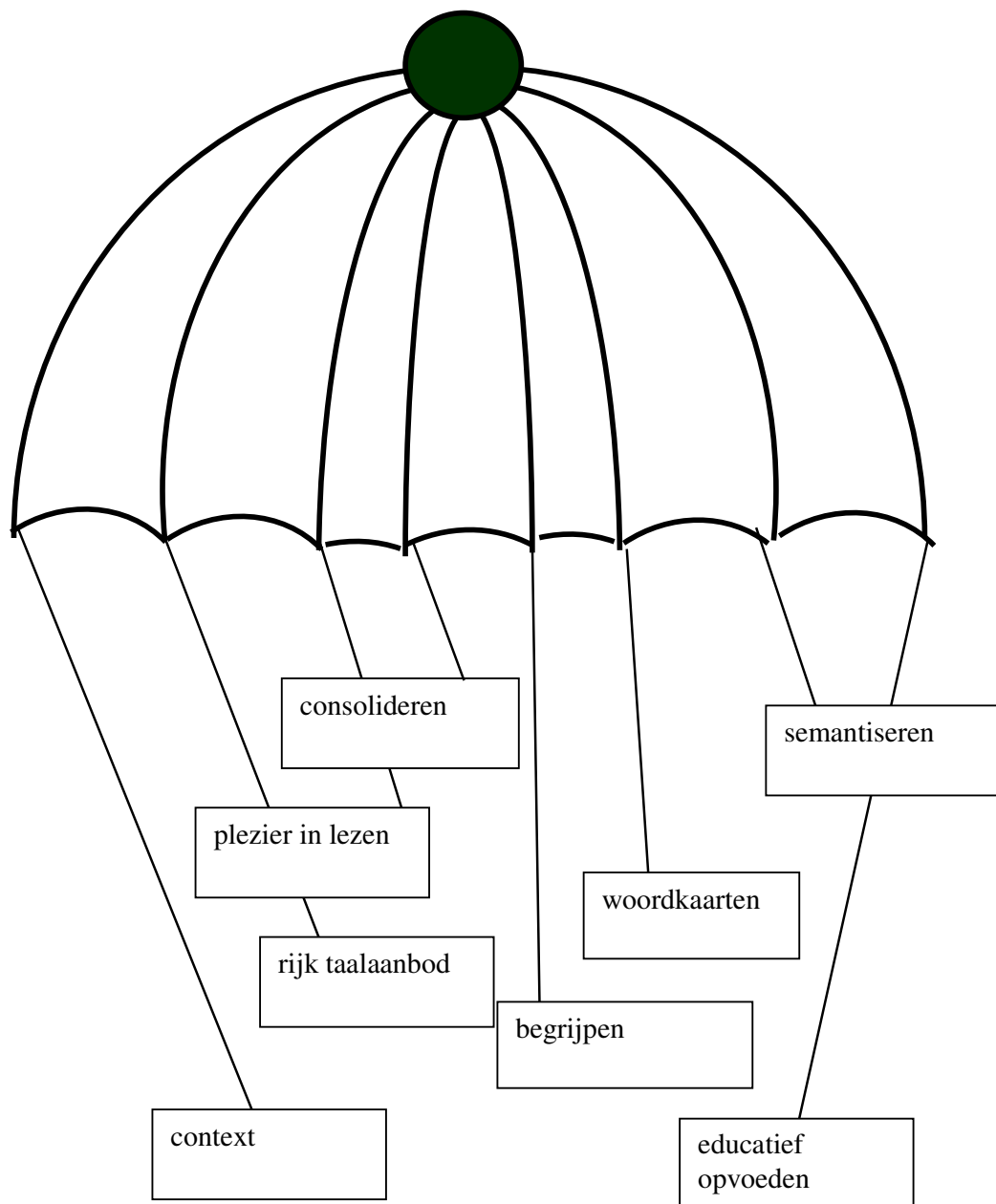
download 15 dec. 2010 via www.saboso.nl/resources/uploads.

- Bijlage 1.

Woordparachute met uitslag meest genoemde woorden.

**Waaraan denk je bij het woord in onderstaand vak
vul in elk vak 1 woord in**

woordenschat

- Bijlage 2.

Enquêtevragen

- * 1 Ik ben tevreden over het woordenschatonderwijs op onze school.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 2 Ik ben tevreden over mijn woordenschatonderwijs.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 3 Ik ben tevreden als in de nieuwe methode woordenschatonderwijs dagelijks aan bod moet komen.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 4 De afspraken die schoolbreed gemaakt zijn m.b.t. woordenschatonderwijs zijn duidelijk voor mij.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 5 De zwakke woordenschat van de meeste van onze leerlingen is een van de belangrijkste oorzaken van de zwakke scores op bijna alle toetsen die onze leerlingen maken.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 6 Ik heb voldoende kennis over woordenschatontwikkeling van kinderen.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 7 Ik heb voldoende kennis van woordenschatonderwijs aan kinderen.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 8 Tijdens mijn woordenschatlessen komt het 4 takt model: voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren, voldoende aan bod.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 9 Ik ben tevreden over het aantal afspraken dat gemaakt is m.b.t. woordenschatonderwijs op onze school.

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

- * 10 Ik ben tevreden over de uitspraak dat de achterstand m.b.t. woordenschat niet meer ingelopen kan worden en daarom niet zoveel aandacht verdient?

heel tevreden 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ heel ontevreden

Open vragen:

- 11 Wat heb jij nodig om goed woordenschatonderwijs te kunnen geven?
- 12 Wat zijn jouw sterke punten als je aan woordenschatonderwijs denkt?

- Bijlage 3.

Observatieformulier

Groep/ les	Wat zie ik	Mijn interpretaties
Groep		
Activiteit		

<i>Onderstaande woorden minstens 3 keer benoemd in de woordparachute en gebruikt voor de interpretatie.</i>
begrijpen → moeilijk
semantiseren → verduidelijken / woordveld / netwerk
consolideren → herhalen
woordkaarten → plaatjes
rijk taalaanbod → woordenboek / internet / materiaal
context → netwerk → woordveld / woordlijsten / thematisch
plezier in lezen

- Bijlage 4.

Interview (Leidraad: De 7Stappendans van Cauffman (2003))

- **Stap 1:** Contact maken:

Ik geef bij deze stap aan dat ik het fijn vind dat men tijd voor mij wilt vrijmaken om mee te doen aan dit interview en daardoor ook aan mijn onderzoek over woordenschat. Ik heb je al in een mail geïnformeerd over het onderzoek. We gaan het hebben over het volgende: *Wat denk jij als leerkracht bij te kunnen dragen aan het peil van de woordenschat van onze leerlingen?*

- **Stap 2:** Complimenteren:

Ik geef bij deze stap aan dat we trots zijn mogen op wat we allemaal al doen, maar het blijft een feit dat de woordenschat van onze leerlingen nog steeds een groot probleem is. De woordenschatontwikkeling is niet op het peil zoals we graag zouden willen.

- **Stap 3:** Doelen stellen:

Wat vind jij van het woordenschatonderwijs op onze school?
Wat weet je bv over de afspraken die er gemaakt zijn?
Wat vind je van het onderdeel woordenschat in onze methode?
Wat heb jij nodig om je woordenschatonderwijs te optimaliseren?

- **Stap 4:** Sterke punten:

Wat zijn jouw sterke punten? Waar ben jij goed in? Wat kun jij een ander leren?

- **Stap 5:** Uitzonderingen:

Wanneer gaat het goed en wat doe jij dan, waarom gaat het dan goed?

- **Stap 6:** Context:

Samenvatten, ik hoor je zeggen dat....

- **Stap 7:** Toekomstgericht:

Wondervraag: Hoe ziet jouw ideale situatie er uit? Als je morgenvroeg op school komt, in je klas komt wat is er dan veranderd mbt woordenschatonderwijs als je droom is uitgekomen?

- **Stap 8:** Schalen:

Op een schaal van 1 tot 10; Waar staat de school op die schaal. Waarom?
Waar sta jij op die schaal? Waarom?

